

Uplatnění poznatků behaviorální ekonomie v rámci vybrané agendy Městského úřadu Vsetín

Bc. Anna Adámková

Diplomová práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Anna Adámková**
Osobní číslo: **M18162**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Uplatnění poznatků behaviorální ekonomie v rámci vybrané
agendy Městského úřadu Vsetín**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce

I. Teoretická část

- Zpracujte literární rešerši na téma behaviorální ekonomie a její aplikace ve veřejné správě.
- Představte agendu městských úřadů v České republice.

II. Praktická část

- Proveďte analýzu fungování Městského úřadu Vsetín.
- Identifikujte problémovou oblast pro využití behaviorální intervence.
- Navrhněte projekt formou behaviorální intervence pro zlepšení situace v problémové oblasti.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70 stran
Forma zpracování diplomové práce: Tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- BERNHEIM, B. Douglas, Stefano DELLAVIGNA a David LAIBSON. *Handbook of Behavioral Economics – Foundations and Applications 1. 1st ed.* Amsterdam: Elsevier Books, 2018, 748 s. ISBN 978-0-444-63374-3.
- CARTWRIGHT, Edward. *Behavioral economics*. 2nd ed. Abingdon: Routledge, 2014, 556 s. ISBN 978-0-415-73764-7.
- HORIZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 233 s. ISBN 978-80-7380-263-9.
- LÖCHMANNOVÁ, Alena. *Veřejná správa: základy veřejné správy*. 1. vyd. Prostějov: Computer Media, 2017, 116 s. ISBN 978-80-7402-295-1.
- THALER, Richard H. *Neočekávané chování: příběh behaviorální ekonomie*. 1. vyd. Praha: Argo, 2017, 377 s. Zp. ISBN 978-80-7363-838-2.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Filip Kučera
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: 6. ledna 2020
Termín odevzdání diplomové práce: 21. dubna 2020

L.S.

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 6. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s přípoště-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 16. 6. 2020

Jméno a příjmení: ANNA ADÁMKOVÁ

podpis diplomanta

ABSTRAKT

Lidská psychika je poměrně složitá a faktorů, které na ni mají vliv a které ji ovlivňují je mnoho. Klasická ekonomie počítá s tím, že člověk se vždy chová racionálně za účelem maximalizovat svůj užitek a minimalizovat své náklady. Ale také počítá s tím, že jedinec se rozhoduje na základě dokonalých informací. Ovšem v běžném životě tomu tak samozřejmě není. Lidé běžně dělají chyby a rozhodují se často iracionálně. A zde nastupuje behaviorální ekonomie. Diplomová práce je tedy zaměřena na problematiku uplatnění principů behaviorální ekonomie v rámci vybrané agendy Městského úřadu Vsetín. Kladla si za cíl, objevit problémové oblasti v rámci jednotlivých agend a navrhnout taková opatření, která budou vhodná pro zlepšení daných problémů. Za tímto účelem byly provedeny rozhovory se zástupci veřejné správy. Jejich podstata spočívala v nalezení oblastí, kde je možné uplatnit principy behaviorální ekonomie. Práce obsahuje katalog projektů, umožňujících zlepšení jednotlivých problémů a celkový rozvoj města.

Klíčová slova: behaviorální ekonomie, městský úřad, životní prostředí, ekonomie, Vsetín

ABSTRACT

The human mind is quite complex and there are many factors that affect and influence it. Classical economics assumes that people always behave rationally in order to maximize one's benefits and minimize one's costs. But it also reckons that the individual makes decisions based on perfect information. However, this is not the case in everyday life. People usually make mistakes and often make irrational decisions. That is the focus of behavioral economics. This diploma thesis is *therefore* focused on the application of the principles of behavioral economics within the selected agenda of the Municipal Office of Vsetín. The aim is to identify problem areas within individual agendas and to propose such measures that will be suitable for the improvement of the given problems. Interviews were conducted with representatives of the public administration. The purpose was to find areas where it is possible to apply the principles of behavioral economics. This paper contains a catalogue of projects that enable the improvement of individual problems and the overall development of the city.

Keywords: behavioral economics, municipal office, environment, economy, Vsetín

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce, panu Ing. Filipu Kučerovi, za cenné připomínky, rady a čas, který mi věnoval.

Ráda bych také poděkovala mé rodině za morální a finanční podporu, a také mým přátelům za morální oporu v průběhu celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
CÍLE A METODY PRÁCE	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 KLASICKÁ EKONOMIE	13
1.1 CHOVÁNÍ SPOTŘEBITELE PODLE KLASICKÉ EKONOMIE (HOMO ECONOMICUS).....	13
1.1.1 Homo economicus	14
1.2 ROZHODOVACÍ PROCES SPOTŘEBITELE	14
1.2.1 Rozpoznání potřeby	14
1.2.2 Hledání informací.....	15
1.2.3 Hodnocení alternativ	15
1.3 IRACIONALITA VE SPOTŘEBITELSKÉM CHOVÁNÍ	15
1.3.1 Příčiny iracionálního chování	16
2 BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE	18
2.1 HISTORIE.....	18
2.2 DEFINICE BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE	20
2.3 BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE V KONTEXTU LIDSKÉHO ROZHODOVÁNÍ.....	21
2.4 VYBRANÉ HEURISTIKY	22
2.4.1 Kotvení	23
2.4.2 Dostupnost.....	25
2.4.3 Afekt.....	25
2.4.4 Reprezentativnost	26
2.4.5 Rámování	27
2.4.6 Stádový efekt.....	27
2.5 BEHAVIOURAL INSIGHTS TEAM.....	28
2.5.1 Oblasti politiky	28
2.5.2 Výroční zpráva 2017-18.....	28
3 AGENDA MĚSTSTKÝCH ÚŘADŮ V ČESKÉ REPUBLICE	30
3.1 ORGANIZACE VEŘEJNÉ SPRÁVY	30
3.2 ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA.....	31
3.3 OBECNÍ ÚŘAD.....	32
3.4 SPRÁVA NA ÚSEKU ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A STAVEBNÍHO ŘÁDU	32
3.4.1 Organizace správy na úseku územního plánování a stavebního řádu	32
3.4.2 Dělení stavebních úřadů	33
3.5 SPRÁVA NA ÚSEKU ŽIVNOSTENSKÉHO PODNIKÁNÍ.....	33
3.5.1 Organizace správy na úseku živnostenského podnikání	34
3.5.2 Dělení živnostenských úřadů	34
3.5.3 Obsah správy na úseku živnostenského podnikání	35

3.6	SPRÁVA NA ÚSEKU DOPRAVY	35
3.6.1	Organizace správy na úseku dopravy	35
3.7	SPRÁVA NA ÚSEKU ŠKOLSTVÍ	36
3.7.1	Organizace správy na úseku školství	36
3.8	SPRÁVA NA ÚSEKU ZDRAVOTNICTVÍ.....	36
3.8.1	Organizace správy na úseku zdravotnictví.....	37
4	UPLATNĚNÍ POZNATKŮ BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ.....	38
4.1	LIBERTARIÁNSKÝ PATERNALISMUS	38
4.2	NUDGING.....	39
4.3	ARCHITEKTURA VÝBĚRU	40
4.4	PŘÍKLAD BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ VELKÉ BRITÁNIE.....	42
4.5	PŘÍKLADY UPLATNĚNÍ POZNATKŮ BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE.....	43
4.5.1	Anketní koše na nedopalky	43
4.5.2	Úprava formálních dopisů.....	44
4.5.3	Barevné koše na nedopalky.....	46
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	47
5	CHARAKTERISTIKA MĚSTA VSETÍN.....	48
5.1	GEOGRAFICKÁ POLOHA	48
5.2	STRUKTURA OBYVATELSTVA	49
5.3	SWOT ANALÝZA	51
5.4	PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET	52
6	ORGANIZAČNÍ A ŘÍDÍCÍ STRUKTURA MĚSTSKÉHO ÚŘADU VSETÍN.....	54
6.1	MĚSTSKÝ ÚŘAD VSETÍN	54
6.2	ORGANIZAČNÍ STRUKTURA	54
6.2.1	Vnitřní organizace	56
6.3	SPRÁVA MĚSTA	56
6.3.1	Zastupitelstvo města Vsetín	56
6.3.2	Rada města Vsetín.....	57
6.3.3	Tajemník	57
7	POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY	58
7.1	KÓDOVÁNÍ ROZHOVORŮ.....	58
8	IDENTIFIKACE PROBLÉMOVÉ OBLASTI.....	65
8.1	ODBOR ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	65
8.2	ODBOR SPRÁVY MAJETKU, INVESTIC A STRATEGICKÉHO ROZVOJE	66
9	KATALOG PROJEKTŮ.....	68

9.1	ANKETNÍ KOŠE NA NEDOPALKY	68
9.2	BAREVNÉ KOŠE NA NEDOPALKY	73
9.3	PODPORA TŘÍDĚNÍ ODPADU	76
9.4	PARKOVÁNÍ NA ZPOPLATNĚNÝCH PARKOVIŠTÍCH.....	79
ZÁVĚR		84
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		85
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK		90
SEZNAM OBRÁZKŮ		91
SEZNAM TABULEK.....		92

ÚVOD

Jedno moudro říká, že mozek má každý, ale s rozumem už je to horší. A při pohledu na chování a rozhodování lidí zejména v nákupním chování se občas může zdát, že rozumem se neřídí skoro nikdo. I v běžném životě to někdy vypadá, že jedinci svůj rozum schovali doma hluboko, úplně dozadu skříně. A v takových chvílích přichází na řadu právě behaviorální ekonomie se svými principy a snaží se jemně, tak jako slonice pošťouchuje své slůně správným směrem, postrčit lidi jiným směrem, než jak původně zamýšleli. Samozřejmě se snaží pošťouchnout je k lepším volbám, které budou dobré pro jejich život a které jejich život můžou občas i prodloužit.

Ovšem nesmí se jednat o žádné naléhání či nucení. Jedinci stále musí mít možnost se takovému pošťouchování vyhnout. Také nesmí být významně omezeny jejich volby, respektive určité volby by neměly být zakázány.

Principy behaviorální ekonomie se dají využít v mnoha oblastech a veřejná správa je jednou z nich. Pokud se správně použijí, může se mnohé zlepšit jak pro územní samosprávu, tak pro samotné občany.

Tato diplomová práce se zabývá právě principy behaviorální ekonomie a možnými způsoby jejich uplatnění v rámci vybraných agend Městského úřadu Vsetín. Práce se člení na dvě části.

V teoretické části, tedy první z nich, se nachází porovnání klasické ekonomie s ekonomikou behaviorální, je zde představena samotná behaviorální ekonomie a její principy, a také práce Behaviorálního týmu. Další kapitola se zabývá agendami městských úřadů a závěr teoretické části je zaměřen na implementaci poznatků behaviorální ekonomie právě v rámci veřejné správy.

V druhé, praktické části práce, je charakterizováno město Vsetín. Tato část se také zabývá analýzou agend Městského úřadu Vsetín a jeho správou. Prostřednictvím rozhovorů se zástupci veřejné správy zjistím problémy města, ale také jeho pozitiva. V souladu s výsledky těchto rozhovorů vypracuji návrhy na projekty na zlepšení problémových oblastí města.

CÍLE A METODY PRÁCE

Hlavním cílem této diplomové práce je zmapovat aktuální stav jednotlivých agend Městského úřadu Vsetín a identifikovat problémové oblasti za účelem implementace poznatků behaviorální ekonomie. V teoretické části je nejprve nutné zpracovat literární rešerši dostupné odborné literatury, která se zabývá daným tématem a podává celistvý náhled na danou problematiku. Praktická část se pak zaměřuje na město Vsetín. Jeho současný stav je zhodnocen pomocí SWOT analýzy, jejíž podstatou je shrnutí silných a slabých stránek města a jeho příležitostí a hrozeb. Současná situace v rámci vybraných agend Městského úřadu Vsetín je vyhodnocena pomocí analýzy, poukazující na jejich nedostatky. V návrhové části je pak využita metoda indukce - kvalitativní výzkum. Nestandardizované rozhovory pak mají za cíl zjistit problémy města a také jeho potřeby, které je potřeba uspokojit, což následně povede k jeho rozvoji. V souladu s poznatky zjištěnými v rozhovorech budou sestaveny návrhy projektů implementace poznatků behaviorální politiky pro zlepšení stavu vybraných agend Městského úřadu Vsetín.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KLASICKÁ EKONOMIE

Význam slova „ekonomika“ je poměrně jasný. Ať už se jedná o ekonomiku České republiky, Německa či celého světa, ekonomika je zkrátka tvořena seskupením lidí, kteří spolu existují v interakci, která je vzájemná (Mankiw, 1999, s. 32).

„Ekonomie pojednává o ekonomickém chování člověka a o tržním procesu.“ (Holman, 2000, s. 1)

Mezi pojetím behaviorální a neoklasické ekonomie existují samozřejmě určité odlišnosti a jejich základní myšlenkou jsou různé teorie, týkající se rozhodování lidí. Podstatou těchto teorií je právě rozhodování lidí či fakt, jak by jejich rozhodování mělo vypadat. Mezi teorie rozhodování se řadí normativní teorie a deskriptivní teorie. Základem normativních teorií je právě to, jakým způsobem by lidé měli činit svá rozhodnutí a základem deskriptivních teorií je naopak fakt, jaká rozhodnutí lidé ve skutečnosti činí (Angner, 2012, s.4; De Jonge, 2012, s. 2).

Jelikož lidské chování je obtížně předvídatelné, vzhledem k subjektivním faktorům, které ho ovlivňuje, je ekonomie exaktní vědou méně než matematika, chemie či fyzika. Zabývá se otázkami majícími přímý vliv na lidský blahobyt. I proto je ekonomie vědou politickou více než jiné vědy (Holman, 2000, s. 2).

1.1 Chování spotřebitele podle klasické ekonomie (Homo economicus)

Problém standardního ekonomického vzoru spočívá v jeho základu. Je totiž založen na určitých silných předpokladech (Thaler a Sunstein, 2010, s. 16).

Primárním předpokladem a základním stavebním kamenem ekonomie je fakt, že člověk se chová racionálně. Otázkou však je, jaké chování lze považovat za racionální.

„Racionalitu lidského chování nenalezneme ve volbě cílů, nýbrž ve volbě prostředků k dosažení cílů. Racionalita lidského chování znamená, že je člověk schopen nalézt ty cesty, po kterých dojde ke svým cílům efektivně, tj. s minimálními náklady.“ (Holman, 2000, s. 9)

Pro snadnější analýzu tohoto chování si vytvořili ekonomové specifickou abstrakci člověka - člověk ekonomický čili *homo economicus*. Takovýto člověk má na mysli jen maximalizaci svých výnosů a minimalizaci svých nákladů (Holman, 2000, s. 9).

Ve společnosti také převažuje tvrzení, že lidé jsou schopni naprosto skvěle si vybírat. A pokud ne skvěle, tak zajisté lépe, než kdyby za ně vybíral někdo jiný, a to kdokoliv. Tito lidé jsou nepřímo oddáni přímo pojmu *homo economicus*, tedy člověk ekonomický, a to ať už studovali ekonomii či nikoliv. To znamená, že věří názoru, který tvrdí, že každý z lidské populace vybírá a také myslí neomylně dobře. Věří tedy názoru, že lidé zapadají do ukázkového obrázku člověka, který je jim podstrkován ekonomy (Thaler a Sunstein, 2010, s. 16).

1.1.1 Homo economicus

Podle většiny ekonomických učebnic je *homo economicus* člověk, který je kombinací Alberta Einsteina, Mahátma Gándhího a IBM Big Blue. Konkrétně je tedy takový člověk schopný myslet jako Albert Einstein, mít silnou vůli jako Mahátma Ghandhí a kapacitu paměti jako IBM Big Blue.

Ovšem je jasné, že ve skutečnosti takoví lidé nejsou. Skuteční lidé mají problém bez kalkulačky spočítat i jen trochu těžší příklad, respektive v dnešní době už jsou líní použít mozek i na sebelehčí příklad. Reální lidé také běžně zapomenou na narozeniny svých blízkých. Opravdoví lidé zkrátka dělají chyby ve svých rozhodnutích. Spíše než *homo economicus* jsou to zkrátka stále *homo sapiens* (Thaler a Sunstein, 2010, s. 16-17).

1.2 Rozhodovací proces spotřebitele

Před samotným nákupním rozhodnutím prochází spotřebitel různými fázemi, které tvoří rozhodovací proces. Jednotlivé fáze jsou rozpoznání potřeby, hledání informací a hodnocení alternativ.

„Nákupní rozhodnutí přináší spotřebiteli uspokojení jeho potřeb, a zároveň u něj dochází k hodnocení celého nákupu, vnímání pocitů a emocí s nákupem spojených atd. Tato fáze je označována jako ponákupní chování.“ (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 46)

Tyto fáze spotřebitel absolvuje takřka s každým nákupem. Pouze u určitých typů nákupu, zejména takových, které se opakují, může spotřebitel určité fáze přeskočit (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 46).

1.2.1 Rozpoznání potřeby

První a základní fází, kterou spotřebitel absolvuje, je rozpoznání potřeby. Spotřebitel si je vědom nějakého druhu nedostatku, a ten se snaží odstranit. Tato potřeba může být

vyvolána také externím podnětem. Jedním z nich může být marketingová komunikace (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 46-47).

1.2.2 Hledání informací

V případě vzbuzení zájmu si spotřebitel začne vyhledávat další informace o produktu. Nejprve používá ty informace, kterými disponuje už z dřívějška. Tyto informace jsou nazývány vnitřní. Poté k nim přidá ty, které získává z vnějšího prostředí.

U vnějších informací jsou dva způsoby, jak je spotřebitel může získat. Buď má o daný produkt takový zájem, že vyvine snahu vyhledat si informace sám, nebo je může obdržet pasivní cestou skrz marketingovou komunikaci (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 46-47).

1.2.3 Hodnocení alternativ

V momentě, kdy spotřebitel nabude dojmu, že získal množství informací dostačující pro rozhodnutí, přejde k posouzení alternativ, které má na výběr. K volbě značky dochází ve chvíli, kdy spotřebitel zpracuje veškeré informace (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 46-47).

1.3 Iracionalita ve spotřebitelském chování

Na začátek je třeba podotknout, že ne vše, co se zdá jako nevysvětlitelné v procesu spotřebitelského chování, je současně iracionální. Iracionality jsou si vědomi například odborníci na reklamu, kteří s ní pracují jako s faktorem, kterým je spotřebitel významně ovlivňován v průběhu jeho rozhodování.

Zatímco racionální chování spotřebitele je možné definovat jako chování, které je postavené na objektivní a logické analýze veškerých dostupných informací, iracionální chování lze definovat jako chování méně logické či méně užitečné, než by byla jeho racionální alternativa (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 52-54).

„Iracionální je jakýkoliv myšlenkový proces, jenž vede k závěru nebo rozhodnutí, které ve světle důkazů a s ohledem na dobu, jež byla k dispozici, nejsou to nejlepší, co se dalo dosáhnout.“ (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 52-54)

1.3.1 Příčiny iracionálního chování

Ve specifických případech ovlivňuje iracionální chování lidí situace, ve které se momentálně nachází. Většinou jsou to situace chronického stresu. Ovšem lidé, kteří jsou zdraví a nejsou tedy vystaveni vysoké míře stresu, se také často chovají iracionálně. Toto chování je důsledkem několika faktorů, které lze členit do následujících skupin (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 50-51).

Omyl z prvního dojmu

Jedním ze zásadních faktorů iracionálního chování je omyl, který plyne z prvního dojmu. Je to zřejmě nejvýznamnější důvod iracionálního chování. Omyl prvního dojmu na lidi působí, jelikož jsou jím osloveny emoce a také představitost, zároveň obsahuje prohlášení, které je jak jednoduché, tak konkrétní.

Emoční a sociální příčiny

Dalším důvodem, který má na racionální chování negativní vliv, jsou emoční a sociální příčiny. Těchto příčin je sedm a jsou to:

- konformita,
- iracionalita v organizacích,
- poslušnost,
- příslušenství ke skupině,
- chybné užití trestu a odměn,
- emoce,
- nemístná důslednost.

Myšlenkové chyby

V tomto případě se jedná „o různé deformace myšlenkových procesů a soudů, které často vznikají pod tlakem nedokonalosti lidského myšlení.“ (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 53)

Existuje celkem deset primárních chyb myšlení, mezi které se řadí např. že lidé odmítají názory odlišné od jejich vlastních, zkreslují realitu, skutečnost si vykládají mylně nebo disponují nespolehlivou pamětí (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 53).

Intuice

Velmi rozšířenou příčinou iracionálního chování je právě spoléhání na intuici. Lidé více spoléhají na svou intuici, jelikož je to pro ně z hlediska evoluce přirozenější na rozdíl od kritického myšlení, které se musí obtížně učit (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 52).

2 BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE

Zatímco klasická ekonomie pracuje s faktem, že lidé se rozhodují zásadně racionálně, mají dokonalé informace a znají svůj užitek, behaviorální ekonomie si je vědoma, že ve skutečnosti tomu tak vůbec není. Pracuje více s psychikou lidí, usiluje o pochopení faktorů, které ji dokážou ovlivnit a jak snadno se lidský mozek nechá ošálit. Tato ekonomie si uvědomuje, že lidé nejsou neomylní a naopak s těmito omyly dokonce počítá. Její snahou je usnadnit lidem rozhodování a popostrčit je dokonce k rozhodování, které jejich život zlepší (Cartwright, 2014, s. 3).

Standardní ekonomický přístup k ohodnocení politiky spoléhá na předpoklad racionálních odhalených preferencí, který se domnívá, že lidé si vždy vyberou to, co je pro ně nejlepší, že jejich volby nezávisí na zdánlivě nedůležitých rámcích a že preference odhalené jejich volbami jsou přechodné a úplné (Bernheim, Dellavigna a Laibson, 2018, s. 382).

Behaviorální ekonomie se zkrátka snaží porozumět ekonomickému chování a jeho následkům. Usiluje také o pochopení, zda lidé činí dobrá či špatná rozhodnutí a zda by jim mohla pomoci činit lepší rozhodnutí.

Podstatou behaviorální ekonomie je testování standardního ekonomického modelu na lidech a pozorování, kdy tento model funguje a kdy naopak ne.

Behaviorální ekonomie se dále snaží odpovědět na otázky typu Proč si někdo kupuje párek v rohlíku, proč někdo chodí do práce a šetří si na důchod nebo dává peníze na charitu, proč lidé prodávají staré auto nebo proč nemůžou přestat kouřit (Cartwright, 2014, s. 3-4).

Mezi její největší přínosy patří její schopnost rozšířit ekonomické principy, a to tak, že mezi vlivy na rozhodnutí lidí řadí také sociální a psychologické aspekty. Má zásluhu také na přístupnosti ekonomie pro celou veřejnost. Obrovským potenciálem behaviorální ekonomie je její způsobilost zaujmout mnoho lidí a tím alespoň částečně vyřešit problém, kdy osoby, které nemají žádné ekonomické znalosti, nemají možnost pochopit klíčové principy ekonomie (Baddeley, 2017, s.2).

2.1 Historie

V souvislosti s historií behaviorální ekonomie je možné říci, že její historie je krátká, avšak minulost dlouhá. V průběhu posledního desetiletí se z ní stala nezávislá ekonomická subdisciplína. Stala se také primárním předmětem vybraných časopisů na akademické půdě (Angner, 2012, s. 5).

I když se behaviorální ekonomie bere jako nové pojetí, její myšlenky nové nejsou. Spíše se vrací zpět k základům neoklasické ekonomie. Důvod je velmi jednoduchý, jelikož v době, kdy se ekonomie začala identifikovat jako oblast studia, samotná psychologie ještě neexistovala jako vědní disciplína (Camerer, Loewenstein a Rabin, 2004, s.5; Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 54). Je proto velmi obtížné označit počátek behaviorální ekonomie. Podle Cartwrighta (2014, s. 6) je jejím zakladatelem Adam Smith, který ve své knize *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů* vysvětlil neviditelnou ruku trhu. Pro behaviorální ekonomii je ale mnohem zajímavější jeho další kniha, *Teorie mravních citů*, ve které Smith ujasnil, že lidé jsou motivováni také soucitem s ostatními a mají přirozený smysl pro ctnost, tudíž nejsou motivováni pouze vlastním zájmem. Jinými slovy, v této knize se Smith dotýkal několika věcí, které se v průběhu let staly hlavními okruhy behaviorální ekonomie.

Nicméně dlouho po Adamu Smithovi šla s ekonomikou ruku v ruce také psychologie. Tehdejší ekonomové kladli velkou váhu emocím, morálce i stimulům. Například jeden ze stěžejních principů modelu klasické ekonomiky, zákon klesajícího mezního užítku, byl založen právě na psychologických myšlenkách. Ekonomové se často uchýlovali k práci psychologů, aby podepřeli svůj výzkum. Avšak na začátku 20. století se ekonomové od psychologie odvrátili a behaviorální ekonomie zmizela na více než půl století (Cartwright, 2014, s. 5).

Tento obrat způsobil svým dopisem Vilfredo Pareto, který roku 1897 napsal: „*Čistá politická ekonomie má proto velký zájem spoléhat se co nejméně na oblast psychologie.*“ (Cartwright, 2014, s. 5) Pokud se zaměříme nikoliv na touhu, ale na volbu, je možné psychologii z ekonomie vyřadit. Závěry lze vyvozovat výhradně na základě toho, co lidé dělají, namísto snahy zjistit, proč tyto věci dělají.

Jestliže jsou lidé racionální, odhalí své touhy skrz své volby. Proto je nutné se soustředit pouze na volbu. Je vhodné klást si otázku, zda je dobré, když lidé jednají racionálně. Je to logický krok, protože poskytuje přirozené měřítko, se kterým se dá dále pracovat. To samé se dá říci o otázce co se stane, pokud jsou lidé sobečtí. Nicméně předpoklad, že pro pohodlí matematických výpočtů je jednodušší považovat lidi za racionální a sobecké ještě neznamena, že ve skutečnosti racionální a sobečtí jsou. Tento fakt jasně uznal jak Smith, tak Pareto rozlišením, kdy by se mělo a nemělo od racionální volby očekávat, že se přiblíží činnosti lidí (Cartwright, 2014, s. 5-6).

Podle Cartwrighta (2014, s. 6) je objektivním a nejpřirozenějším místem, kde začít přemýšlet o modelování ekonomického chování, právě domněnka, že lidé představují racionální a sobecké *homo economicus*.

Právě absence psychologie v pozici vědní disciplíny a zejména její budoucí odmítnutí neoklasickými ekonomy vedlo k hlavním změnám v myšlenkách teorie neoklasické ekonomie. Ekonomové, kteří tehdy zkoumali chování spotřebitelů, představili koncept *homo economicus* (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 54).

Postupem času však důležitost psychologie jakožto vědní disciplíny narůstala. Ekonomové stále více naráželi na určité bariéry spotřebitelského chování v rámci ekonomického hlediska. Čím dál více také ekonomové spekulovali o tom, co působí na lidi, jak se rozhodují a jak přemýšlí, pokud se jedná o ekonomické otázky. Významným ekonomem, zabývajícím se touto otázkou, byl výše zmíněný Vilfredo Pareto (Závodný Pospíšil a Kozák, 2013, s. 54-55).

2.2 Definice behaviorální ekonomie

Behaviorální ekonomii můžeme definovat jako aplikování poznatků z laboratorních experimentů, psychologie a dalších sociálních věd v ekonomii. Jejím účelem je konstruktivní práce se standardním ekonomickým modelem se zacílením na větší pochopení ekonomického chování. Jejím záměrem ovšem není kritika tohoto standardního modelu nebo snad kladení důrazu na jeho negativa. Právě naopak, testování tohoto modelu je prostředkem k dosažení cíle, kterým je pochopení ekonomického chování jak nejlépe to jde (Cartwright, 2014, s. 4).

Velkým přínosem behaviorální ekonomie je, že nám dokáže říct, kdy klasický ekonomický model přináší užitek a kdy naopak ne a také díky ní můžeme zjistit, jak model přizpůsobit tak, aby více odpovídal realitě (Thaler, 2017, s. 310).

Behaviorální ekonomie je založena na několika jednoduchých principech. Tím nejznámějším je samozřejmě tzv. pošťouchnutí (v originále nudge), což je vlastně i její hlavní podstatou.

Podle Thalera (2017, s. 318-319) by se základní principy behaviorální ekonomie mohly definovat takto:

- „*Chcete-li, aby lidé respektovali určitou normu či pravidlo, je dobrou strategií informovat je, že je respektuje většina ostatních lidí.*

- *Chcete-li někoho pobídnout, aby něco udělal, zjednodušte mu to.*“

2.3 Behaviorální ekonomie v kontextu lidského rozhodování

Způsob, jakým lidský mozek pracuje, je celkem složitý a matoucí. Jak může být tak nápaditý při řešení určitých úkolů a zároveň při řešení jiných být tak bezmocný? Psychologové a vědci, působící v oblasti neurologie, se zaměřili na popis fungování mozku a to lidem pomáhá tyto zdánlivé protiklady lépe pochopit (Thaler a Sunstein, 2010, s. 31).

Nositelem myšlenky o rozdělení myšlení na Systém 1 a 2, je profesor Daniel Kahneman, který v roce 2002 získal Nobelovu cenu za ekonomii.

Podstatou tohoto přístupu je rozlišování dvou druhů myšlení. Ten, který je automatický a intuitivní a ten, který je racionální a přemýšlivý. První systém se nazývá automatický, v psychologické literatuře známý také jako Systém 1. Druhý systém je reflexivní nebo také bývá nazýván jako Systém 2 (Thaler a Sunstein, 2010, s. 31).

Hlavní vlastnosti obou systémů jsou znázorněny v následující tabulce:

Tabulka 1: Vlastnosti systémů (zdroj: Thaler a Sunstein, 2010, s. 31)

Automatický systém	Reflexivní systém
asociativní	deduktivní
nevědomý	vědomý
ovládaný	neovládaný
rychlý	pomalý
opírající se o zkušenost	opírající se o pravidla

Vlastnostmi automatického systému je rychlost a instinktivnost. To, co obvykle bývá spojováno se slovem myšlení, není v tomto systému zahrnuto. Tento systém lidé používají, když jsou nervózní při turbulenci letadla, když se usmějí při pohledu na roztomilé štěňátko nebo když uhnou před míčem, který po nich někdo hodil.

Naopak reflexivní systém je v podstatě synonymem slov sebeuvědomělý a přemýšlivý. Reflexivní systém je používán v případě, že se člověk rozhoduje, zda bude studovat medicínu nebo ekonomii nebo když je požádán o výpočet složitějšího příkladu, jako například 315×21 .

Dalším skvělým příkladem, jak jednotlivé systémy fungují, jsou jazyky. Při používání mateřského jazyku lidé zapojují svůj automatický systém. Pokud se snaží mluvit cizím jazykem, musí využít svůj reflexivní systém (Thaler a Sunstein, 2010, s. 31-32).

„Jeden ze způsobů, jak o tomhle všem přemýšlet, je, že automatický systém je instinktivní reakce a reflexivní systém je vědomá myšlenka.“ (Thaler a Sunstein, 2010, s. 32)

2.4 Vybrané heuristiky

Jedno z tvrzení behaviorální ekonomie říká, že vůle, racionálnost a také lidský osobní zájem jsou limitované. Jelikož je výpočetní síla jednotlivců omezená, jakmile před nimi stojí komplikované rozhodnutí, spolehnou se spíše na prostá pravidla než na výpočet přínosů a nákladů (Low, 2011, s. 7).

Podle Kahnemana (2012, s. 96) je pozoruhodným aspektem mentálního života člověka fakt, že je málokdy zaskočený jakoukoliv otázkou. Občas se setkáme s otázkou ve formě těžšího matematického příkladu, u kterého nás okamžitě nenapadne odpověď, ale tyto okamžiky jsou vzácné. Většinou se mysl při rozhodování řídí na základě intuitivních pocitů a názorů, týkajících se téměř všeho v běžném životě. Lidé mají nebo nemají rádi jiné lidi okolo sebe dlouho předtím, než se s nimi seznámí. Také jsou schopni věřit cizincům bez toho aniž by věděli proč. Zkrátka často jsou lidem známy odpovědi na otázky, kterým není zcela porozuměno, a přitom se spoléhají na důkazy, které nedokážou vysvětlit.

Kahneman (2012, s. 96) nabízí jednoduchou příčinu, jak jsou vytvářeny intuitivní názory na složité otázky. Pokud není rychle nalezena uspokojující odpověď na těžkou otázku, Systém 1 neboli automatický systém vyhledá související či příbuznou otázku, kterou dokáže snadněji zodpovědět. Tato operace je nazývána substitucí, nahrazováním.

„Také jsem přijal následující podmínky:

- Cílovou otázkou je hodnocení, které chcete vytvořit.
 - Heuristická otázka je tou jednodušší otázkou, kterou místo toho zodpovíte.“
- (Kahneman, 2012, s. 97)

Technickou definicí heuristiky je jednoduchý postup, který pomáhá najít adekvátní, ačkoliv ne vždy dokonalou, odpověď na těžké otázky.

Kahneman zkoumal, jak lidé dokážou posuzovat pravděpodobnost, aniž by věděli jistě, co pravděpodobnost je. Následně došel k závěru, že tyto nemožné úkoly si musí zjednodušovat. Zkrátka když lidé mají posoudit pravděpodobnost, soudí něco jiného a věří, že to byla pravděpodobnost. Systém 1 tento krok dělá často, zejména když čelí těžkým cílovým otázkám a když rychleji zjistí odpověď na podobnou a jednodušší heuristickou otázku (Kahneman, 2012, s. 98).

Názornější vysvětlení poskytuje tabulka níže.

Tabulka 2: Druhy otázek (Kahneman, 2012, s. 99)

Cílová otázka	Heuristická otázka
Kolik byste přispěli k záchraně ohroženého druhu?	Jaké emoce cítím, když přemýšlím o umírajících delfínech?
Jak jste nyní v životě šťastní?	Jakou mám teď náladu?
Jak populární bude prezident za 6 měsíců?	Jak populární je prezident teď?
Jak by měli být potrestáni finanční poradci, kteří týrají starší lidi?	Kolik vzteku cítím, když myslím na finanční poradce?

Na první pohled je jasné, že každý radši odpoví na heuristické otázky, jelikož odpověď na takové otázky přijde lidem na mysl snáze a rychleji, než na jejich protějšky na levé straně. Každý hned ví, jak se cítí, když myslí na delfíny, finanční podvodníky nebo jakou má náladu. Heuristické otázky poskytují odpověď na každou z cílových otázek. Ovšem poté je potřeba přizpůsobit odpovědi původním otázkám (Kahneman, 2012, s. 98-99).

2.4.1 Kotvení

Tento proces, který se nazývá kotvení nebo také přizpůsobení, začíná nějakou kotvou, určitým číslem, které člověk zná a přizpůsobí si ho tak, jak myslí, že bude správně. Problémem je, že tyto odhady či přizpůsobení většinou nejsou dostatečné.

Vlivem kotev jsou lidé ovlivnitelní i v otázce, jak se jim daří v životě, což dokazuje následující průzkum (Thaler a Sunstein, 2010, s. 35-36).

Jedním z nejlepších příkladů substituce a hlavně kotvení je průzkum německých studentů. Tento průzkum obsahoval pouhé dvě otázky, a to:

- Jak šťastní jste v současné době?
- Kolik romantických schůzek jste měli minulý měsíc?

Hlavním zájmem průzkumníků byla korelace mezi dvěma odpověďmi. Překvapivě korelace u těchto odpovědí byla nulová, i když by se předpokládalo, že studenti, kteří měli mnoho schůzek, budou šťastnější než ti, kteří jich měli méně.

Očividně, když byli studenti dotázáni na tyto otázky v tomto pořadí, jako první při posuzování svého štěstí nemysleli na schůzky.

Ovšem v případě, že studentům byly předloženy otázky v opačném pořadí, tedy:

- Kolik romantických schůzek jste měli minulý měsíc?
- Jak šťastní jste v současné době?

Výsledky byly naprosto odlišné. Korelace otázek byla velmi vysoká.

Je to velice dobrý příklad substituce a vysvětlení je zřejmé. V prvním případě studenti nemysleli hned na „randění“, takže štěstí nebylo nijak spojeno či podmíněno počtem takových schůzek. Naopak v druhém případě byli studenti postrčeni k tomu, aby se zamysleli nad svým romantickým životem, takže samozřejmě následovala emocionální reakce. Když subjekty průzkumu byly dotázány na své štěstí, stále pociťovaly emoce vyvolané otázkou na počet schůzek. Ti, kteří neměli tolik schůzek, si vzpomněli na pocity odmítnutí a osamělosti.

V současné době je štěstí složitá věc, není už tak přirozené a samozřejmé jako dřív. Proto když je někdo dotázán, jak moc šťastný se cítí, vyžaduje to mnoho úsilí, aby dobře odpověděl. Kdežto když byli studenti nasměrováni na svůj milostný život, okamžitě měli připravenou odpověď na otázku o štěstí. Zkrátka si ji substituovali, otázku o štěstí si zaměnili za otázku, jak jsou šťastní ve svém milostném životě a okamžitě věděli, jak odpovědět.

Pochopitelně tento jev se dá uplatnit na jakoukoliv oblast, netýká se pouze „randění“. V jakémkoliv případě, ať už se jedná o finanční situaci nebo například vztah s rodiči, ve chvíli, kdy otázka na daný okruh bezprostředně předchází otázce na obecné štěstí, bude v odpovědi převažovat a ovlivňovat spokojenost v něm (Kahneman, 2012, s.101-102).

Kotvy zkrátka pracují na principu postrčení. Například charity můžou vybrat větší množství peněz jen díky nenápadnému výchozímu bodu myšlenkového procesu. Stačí, když nabízené částky příspěvku budou začínat na částce 200 Kč místo 100 Kč. Díky škále 200 Kč, 350 Kč, 500 Kč a 1000 Kč dokáže charita vybrat více než při nabízené škále 50 Kč, 100 Kč, 250 Kč atd. (Thaler a Sunstein, 2010, s. 35-36)

2.4.2 Dostupnost

„Jak velký strach byste měli mít z hurikánů, nukleární energie, terorismu, nemoci šílených krav, útoků aligátorů a ptačí chřipky? A jak moc byste se měli snažit vyhnout riziku, které je s každou touto hrozbou spojené?“ (Thaler a Sunstein, 2010, s. 37)

Aby tyto otázky mohly být zodpovězeny, využívá většina lidí právě heuristiku dostupnosti. Pravděpodobnost rizika je posuzována tím, jak rychle si lidé dokážou vybavit jeho různé příklady. V případě, že si jednoduše vybaví podstatné příklady, je pravděpodobnější, že budou jejich obavy větší, než když si příklady nemohou vybavit.

Nebezpečí opalování bude působit méně riskantně, jelikož toto riziko není tak známé jako například riziko terorismu, zejména po jedenáctém září a po teroristických útocích v posledních letech (Thaler a Sunstein, 2010, s. 36).

Podle Thalera a Sunsteina (2010, s. 37) jsou nápadnost a přístupnost velmi blízké dostupnosti a hlavně jsou stejně tak důležité. To znamená, že pokud dotyčný zažil nějaké konkrétní nebezpečí, bude více věřit pravděpodobnosti, že ho zažije znova. Proto příčiny smrti, které jsou názorné a také lehce představitelné, nabývají přehnaných odhadů možnosti výskytu. Naopak těm příčinám, které nejsou tolik názorné, bývá přikládán mnohem menší odhad výskytu. Takže pokud někdo zažil například zemětřesení, bude v jeho pravděpodobnost věřit více, než kdyby ho nezažil a pouze o něm četl v časopise.

Samozřejmě události, které se staly nedávno, nás ovlivňují více než ty, které se staly už před nějakým časem (Thaler a Sunstein, 2010, s. 37).

2.4.3 Afekt

Tuto heuristiku navrhl psycholog Paul Slovic. Její podstatou je fakt, že lidé nechávají své preference ovlivňovat jejich přesvědčení o světě. Argumenty, které považují za přesvědčivé, ovlivňují také jejich politické preference. Emoční přístup k určitým věcem ovlivňuje přesvědčení těchto lidí o výhodách či rizicích daných preferencí. Například pokud lidé souhlasí se současnou zdravotní politikou, věří, že její náklady jsou lépe zvládnutelné než náklady u alternativy, protože vidí její přínosy jako významné a velmi dobré. Jakmile lidé s něčím nesouhlasí, vidí rizika dané věci vyšší než přínosy.

Neznamená to, že naše mysl je zcela uzavřena a imunní vůči novým informacím. Přesvědčení i emoční přístup se může změnit, pokud se lidé poučí o rizicích, kterých

se obávají. Ale i když daná informace o nižších rizicích neobsahuje žádnou zmínku o benefitech, lidé stejně získají pocit, že se i výhody zvýší (Kahneman, 2012, s. 102).

2.4.4 Reprezentativnost

Tato heuristika je známá také pod jménem heuristika podobnosti. Základní princip této heuristiky je následující. V případě, že má někdo posoudit, zda subjekt či objekt z kategorie A může patřit do kategorie B, bude jeho odpověď ovlivněna jeho automatickým systémem. To znamená, že začne zvažovat, jak moc se A podobá v jeho představě B či jak se podobá stereotypu o B. Jinými slovy jak A dokáže být reprezentativní pro B.

Některé stereotypy jsou ovšem správné. Lidé určí jako hráče basketbalu spíše vysokého Afroameričana, protože je takových hráčů hodně, než malého Evropana. Problém nastává v okamžiku, když se četnost a podobnost výskytu liší. Právě zde vzniká prostor pro chyby (Thaler a Sunstein, 2010, s. 38).

Thaler a Sunstein (2010, s. 39) uvádí jako nejznámější příklad takové chyby pomyslnou ženu Kamilu. U tohoto testování je testovaným předloženo několik faktů, a sice:

- Kamile je 31 let,
- je svobodná, chytrá a výřečná,
- má titul z filozofie,
- dříve ji zajímaly případy sociální spravedlnosti, diskriminace a účastnila se protinukleárních demonstrací.

Následně měli testovaní seřadit na základě pravděpodobnosti výskytu osm možných budoucností pro Kamilu. Klíčově odpovědi byly „pokladní v bance“ a „pokladní v bance aktivní ve feministickém hnutí“. Pro většinu lidí bylo pravděpodobnější, že Kamila je pokladní aktivní ve feministickém hnutí.

Přitom tato odpověď je právě patrná logická chyba. Logicky totiž není možné, aby první možnost, tedy že je Kamila pouhou pokladní, byla pravděpodobnější. Je to zkrátka tak, že existuje větší pravděpodobnost, že Kamila je pokladní než pokladní feministka, jelikož všechny pokladní feministky jsou zkrátka a jistě pokladní. Tato chyba plyne právě z použití heuristiky reprezentativnosti (Thaler a Sunstein, 2010, s. 39-40).

Tím, že lidé používají heuristiku reprezentativnosti, dochází doopravdy k mylnému pochopení vzorců, používaných v každodenním životě. Pokud jsou události určovány náhodou, například řada hodů mincí, lidé si myslí, že konečná řada „orlů a panen“ reprezentuje náhodu nebo alespoň to, co za náhodu považují. Bohužel, jejich představa o náhodné posloupnosti je mylná. Často u výsledku namátkového procesu objeví vzorec, kterému připisují značný význam. Ale ve skutečnosti jsou tyto vzorce pouze výsledkem náhody.

Pokud si třikrát hodí mincí a padne jim třikrát „panna“, začnou si myslet, že mince je vadná. Ale pokud budou mincí házet delší dobu, v případě, že opět hodí tři „panny“ za sebou, nebudou na tom už vidět nic divného (Thaler a Sunstein, 2010, s. 40).

2.4.5 Rámování

Díky efektu rámování mohou lidé reagovat na konkrétní volbu různými způsoby v závislosti na tom, jak jsou informace o něm prezentovány. Příkladem může být věta, která se říká pacientům před určitou operací. Ačkoliv věty „90 pacientů přežilo“ a „10 pacientů zemřelo“ měsíc po této operaci obsahují stejné informace, pověst dané nemocnice může být interpretována poněkud odlišným způsobem (Lineex, ©2020).

Lidé mají tendence k ledabylému rozhodování a právě proto rámování funguje. Je to také proto, že reflexivní systém v takovou chvíli nevykonává svou činnost tak, aby pečlivě posoudil, jestli by po přerámování dané otázky nedostal odlišnou odpověď.

Většina občanů je v dnešní době velmi zaneprázdněná na to, aby si mohli dovolit důkladně se zamýšlet nad všemi volbami, které činí. Kvůli nedostatku času a omezené pozornosti pak akceptují otázky v takové formě, jak k nim přicházejí a nepřemýšlí o tom, zda kdyby byli otázky položené jinak, by se jejich odpovědi lišily (Thaler a Sunstein, 2010, s. 50-51).

2.4.6 Stádový efekt

Ke stádovému efektu dochází, jestliže se myšlenky a přesvědčení jednotlivců změní pouze na základě toho, že velké množství lidí smýšlí jiným způsobem či věří jiným věcem (Lineex, ©2020).

Důležitou nebo dokonce hlavní podstatou stádového efektu je sociální vliv. Ten se pak dělí na dvě kategorie. První se skládá z informací, ta druhá pak z tlaku okolí. Co se týká informací, jestliže mnoho lidí o něčem smýšlí nebo něco vykonává, jejich jednání a úvahy vypovídají informace o tom, co je vhodné myslet si nebo co je vhodné dělat. Druhá

kategorie, tedy tlak okolí, vyjadřuje zájem lidí o názor ostatních na ně samotné. Pokud jim záleží, co si o nich druzí myslí, půjdou s davem, aby neriskovali jeho hněv.

Důvodem, proč se lidé nechají tak jednoduše postrčit druhými lidmi, je prostý fakt, že se zkrátka rádi přizpůsobují (Thaler a Sunstein, 2010, s. 67-69).

2.5 Behavioural Insights Team

Ačkoliv tzv. nudge unit vzniká po světě čím dál více, zejména v posledních letech, Behavioural Insights Team byl první takovou jednotkou. Je tedy nejstarším behaviorálním týmem, a proto jsem se rozhodla představit zde právě tuto jednotku. Byl založen v roce 2010.

Behaviorální tým vznikl za účelem zlepšení života lidem a komunitám. Spolupracuje s vládami, místními úřady, ale i s podniky. Nejčastěji využívá jednoduché změny k řešení vládních či politických problémů.

Tým, který vznikl jako sedmičlenný v srdci britské vlády, se postupně rozrostl v globální společnost se sociálními účely a pobočkami po celém světě. Jejich poslání ovšem zůstává stejné, a sice aplikovat poznatky o chování, zlepšovat veřejné služby a poskytovat výsledky společnosti (The Behavioural insights team, ©2020a).

2.5.1 Oblasti politiky

Behaviorální tým se soustředí na mnoho oblastí. Řadí se mezi ně např. Energie, životní prostředí a udržitelnost, Vláda a společnost, Zdraví a blahobyt, Zločin, spravedlnost a bezpečnost nebo Vzdělávání a dovednosti (The Behavioural insights team, ©2020d).

2.5.2 Výroční zpráva 2017-18

Poslední dostupná výroční zpráva shrnuje práci Behaviorálního týmu a také jeho partnerů za období září 2017 až listopad 2018. Níže jsou uvedené příklady projektů, na kterých Behaviorální tým pracoval v uvedeném období.

Posílení metropolitní policie proti kybernetickým útokům

Kybernetické útoky mohou mít devastující vliv na veřejné služby, ale často začínají z jednoduchého důvodu: phishing emaily. Stačilo pouhé školení a ještě následující tři měsíce bylo toto jednorázové a hlavně jednoduché řešení stále účinné. Bylo o 21 % méně pravděpodobné, že policisté uvěří těmto podvodným emailům.

Zvyšování povědomí společnosti o ekonomice

Na tomto projektu spolupracoval Behaviorální tým s Bank of England. Pomohli jim předělat jejich zprávu o inflaci. Použitím jednoduchých vizuálů se zlepšilo porozumění o 40 % a zároveň se také zvýšila důvěra v informace.

Podpora výběru udržitelných potravin

Naše stravovací návyky mají obrovský vliv na životní prostředí. Živočišná produkce představuje asi 14,5 % celkové světové produkce skleníkových plynů, které přímo ovlivňují změnu klimatu. V online experimentu Behaviorální tým zjistil, že popsáním jídla jako „pěstováno na poli“ místo „bez masa“ přimělo lidi dvakrát pravděpodobněji vybrat si vegetariánskou možnost (The Behavioural insights team, ©2020b).

3 AGENDA MĚSTSTKÝCH ÚŘADŮ V ČESKÉ REPUBLICE

„*Veřejná správa je základním pojmem správního práva.*“ (Horzinková a Novotný, 2010, str. 11)

Pro mnohotvárnost a různost veřejné správy a jejích činností je relativně obtížné veřejnou správu definovat. V návaznosti na změny ve společnosti se může měnit obsah i forma správních činností i správní činnosti samotné (Horzinková a Novotný, 2010, s. 11).

„*Můžeme ji (veřejnou správu) obecně vymezit jako správu veřejných záležitostí vykonávanou subjekty veřejné správy a jejich orgány.*“ (Horzinková a Novotný, 2010, str. 11)

Těžiště veřejné správy spočívá v zabezpečování veřejných služeb. Veřejné služby se dělí na tradiční služby a klasické správní činnosti. Do tradičních služeb patří například dopravní, komunální a zdravotnické služby, do klasických činností se řadí vydávání osvědčení, povolení, licencí a poskytování informací.

Ačkoliv právě na toto pojetí je kladen důraz, za žádných okolností nepopírá ani autoritativní, mocenskou složku veřejné správy, do které se řadí úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti nebo vymáhání plnění právních povinností a jejich regulace (Lochmanová, 2017, s. 33).

Podle Průchy (2004, s. 10) veřejnou správou rozumíme „správu veřejných záležitostí ve veřejném zájmu a subjekty, které ji vykonávají, ji realizují jako právem uloženou povinnost, a to z titulu svého postavení jako veřejnoprávních subjektů.“

Veřejné záležitosti představují neurčitý právní pojem, a proto nejsou nijak právně vymezeny. Představují obecně prospěšné záležitosti pro celou společnost a při jejich realizaci se používá veřejná moc (Horzinková a Novotný, 2010, str. 11-12).

Pokud se na veřejnou správu podíváme jako na správu veřejných záležitostí, můžeme ji členit na státní správu, veřejnou samosprávu a ostatní veřejnou správu, a to podle subjektů. Existuje ovšem řada dalších členících kritérií, např. podle územního hlediska (Horzinková a Novotný, 2010, str. 13).

3.1 Organizace veřejné správy

Pojem organizace veřejné správy většinou zahrnuje celou organizační soustavu a strukturu, tedy systém soustavy subjektů veřejné správy. Tento koncept odráží mnohovýznamnost

výrazu organizace, jenž vyjadřuje nejen instituci či snad soubor institucí, ale dokonce strukturu určitého organizačního uspořádání. Ovšem organizace může značit také samotnou činnost, která má organizační charakter. Pokud se mluví o organizaci veřejné správy, míní se tím její organizačním pojetí (Průcha, 2004, s. 33).

Organizaci veřejné správy představují orgány státní správy, veřejnoprávní korporace, a také jejich orgány, protože jak stát, tak zpravidla i veřejnoprávní korporace uskutečňují svá postavení prostřednictvím správních orgánů. Základními subjekty samotné veřejné správy jsou pak stát a veřejnoprávní korporace. Ty vystupují nejen jako představitelé veřejné moci ve státě, ale také jako její nositelé. (Průcha, 2004, s. 33)

V organizaci veřejné správy je jasně vidět aplikace organizačních principů veřejné správy. Důkazem je uspořádání veřejné správy jako celku, ale i postavení jednotlivých organizačních subsystémů. Podle organizačních principů je řešeno mnoho organizačně technických otázek.

„Uplatnění příslušných organizačních principů ve veřejné správě umožňuje rozlišovat následující tzv. organizačně technické systémy veřejné správy:

- *system centralizované, decentralizované, koncentrované a dekoncentrované správy,*
- *system územní a rezortní,*
- *system monokratický a kolegiální,*
- *system volební a jmenovací.“ (Průcha, 2004, s. 34)*

3.2 Územní samospráva

„Veřejná správa je chápána jako soubor procesů, jenž řídí, regulují a vykonávají specifické instituce za účelem správy věcí veřejných.“ (Horzinková a Novotný, 2010, s. 94)

Veřejnou záležitostí je pak míněno vše, co se každého jedince dotýká jakožto příslušníka společenství. Systém veřejné správy, konkrétně jeho fungování, pak pracuje s principem, že v bodě, kde svoboda jedince začíná zároveň končí svoboda jiné osoby (Horzinková a Novotný, 2010, s. 94).

Obce jsou základní územní samosprávné celky stanovené ústavou, kraje jsou pak vyšší územní samosprávné celky. Jelikož ústava počítá s tím, že samosprávné subjekty hospodaří dle vlastního rozpočtu a mají vlastní majetek, zakládá právní subjektivitu územních samosprávných celků (Horzinková a Novotný, 2010, str. 97).

„Obce a kraje jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu, Obec je vždy součástí některého kraje.“ (Horzinková a Novotný, 2010, str. 98)

3.3 Obecní úřad

Obecní úřad plní v samostatné působnosti úkoly, které mu zadalo zastupitelstvo či rada. Dále také poskytuje pomoc komisím a výborům v rámci jejich působnosti. Kromě věcí, které spadají pod zastupitelstvo, radu nebo zvláštní orgány obce vykonává obecní úřad státní správu, a to v rámci přenesené působnosti.

Obecní úřad tvoří starosta, místostarosta či místostarostové, tajemník a také zaměstnanci, kteří jsou začleněni do jednotlivých odborů. Pokud obecní úřad zastává funkci pověřeného obecního úřadu, je post tajemníka zřizován vždy (Charbuský, 2007, s. 70).

3.4 Správa na úseku územního plánování a stavebního řádu

Otázky, které řeší úsek územního plánování a stavebního řádu, jsou přímo spjaty s prováděním veřejné správy a většinou se označují jako veřejné stavební právo. Jeho právní úprava se nachází zejména v zákoně č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů, známý také jako stavební řád. Podrobnosti se poté nachází v navazujících prováděcích vyhláškách.

Úpravou základních otázek v oblasti územního plánování se zabývá režim tzv. stavebního řádu. Potřeba věcné a systémové provázanosti s úpravou územního plánování je důvodem této úpravy (Průcha, 2004, s. 136).

3.4.1 Organizace správy na úseku územního plánování a stavebního řádu

Orgány územního plánování zabezpečují územní plánování, stavební úřady pak zabezpečují činnosti podle stavebního řádu.

Platná právní úprava vymezuje jako orgány územního plánování obce, kraje, Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo obrany.

Pro své území pořizují obce územní plán dané obce, dále územně plánovací podklady a také regulační plány. Na žádost obce zajišťuje obecní úřad s rozšířenou působností pořízení územního plánu obce, a také pořízení územně plánovacích podkladů a regulačního plánu.

Kraje vystupují jako nadřízený orgán územního plánování pro obce. Obstarávají územně plánovací podklady potřebné pro svou činnost a opatřují územní plány velkých územních celků (Průcha, 2004, s. 136).

3.4.2 Dělení stavebních úřadů

Platná právní úprava rozlišuje „obecné“ stavební úřady a dále vojenské, speciální a tzv. jiné stavební úřady.

Obecné stavební úřady

Funkci obecných stavebních úřadů zastávají obecní úřady s rozšířenou působností, dále také krajské úřady, magistráty územně členěných statutárních měst, Magistrát hlavního města Prahy nebo například úřady městských částí určené statutem.

Prostřednictvím uzavření dohody a za souhlasu krajského úřadu může obecní úřad, který je zároveň stavebním úřadem, vykonávat tuto působnost také pro jinou obec. Pokud by tuto činnost vykonávat přestal nebo pokud nedojde k uzavření dohody o výkonu působnosti stavebního řadu pro jinou obec, provádí tuto funkci obec s rozšířenou působností.

Vojenské stavební úřady

Zde spadají orgány Ministerstva obrany vykonávající postavení stavebního úřadu v rámci vojenských újezdů.

Speciální stavební úřady

Orgány, které vykonávají státní správu v sektorech, které zahrnují letecké stavby, stavby na dráze a stavby drah, ale také stavby vodohospodářských děl a pozemních komunikací.

Jiné stavební úřady

Do této kategorie spadají například orgány Ministerstva vnitra u staveb pro bezpečnost státu nebo orgány Ministerstva obrany u staveb vojenské správy mimo území vojenských újezdů (Průcha, 2004, s. 137-8).

3.5 Správa na úseku živnostenského podnikání

Živnostenská správa se zaměřuje na všechny otázky rozhodující a související se zásahem výkonné moci do podmínek a kontroly živnostenského podnikání. Toto podnikání v současnosti reprezentuje nejvíce rozšířenou formu podnikání.

Právní úprava je dána tzv. živnostenským zákonem, tedy zákonem o živnostenském podnikání. Základním úkolem tohoto zákona je určit předpoklady pro vznik, změnu či zánik živnostenského oprávnění (Průcha, 2004, s. 161-162).

3.5.1 Organizace správy na úseku živnostenského podnikání

Organizaci živnostenské správy zajišťují příslušné orgány státní správy a vedle nich se počítá také s rozvinutím aktivit samosprávných živnostenských orgánů. V kontextu s vykonáváním živnostenské správy dochází k realizaci změn, zániku a hlavně vzniku živnostenského oprávnění, ale také ke kontrole tohoto živnostenského podnikání (Průcha, 2004, s. 163).

3.5.2 Dělení živnostenských úřadů

Obecní živnostenské úřady, krajské živnostenské úřady a živnostenský úřad České republiky tvoří orgány živnostenské státní správy.

Obecní živnostenské úřady

Tyto úřady bývají zřizovány jen v obcích s rozšířenou působností, v rámci postavení jejich odborů. Živnostenský úřad tak nevzniká ve všech obcích. Živnostenský zákon pak stanoví rozsah činností, které spadají do působnosti a pravomoci daných živnostenských úřadů. V rozsahu této působnosti pak dotčené orgány státní správy vystupují ve stavebních a územních řízeních, která se týkají živností. V případech, které jim přísluší, jsou tyto orgány oprávněny vykonávat živnostenskou kontrolu nebo ukládat pokuty v souladu se živnostenským zákonem.

Statut hlavního města Prahy určí, které městské části, respektive jejich živnostenské odbory úřadů, budou plnit úlohu obecních živnostenských úřadů na území hlavního města Prahy (Průcha, 2004, s. 163).

Krajské živnostenské úřady

Příslušné krajské úřady mají v postavení svých odborů organizační složku ve formě krajských živnostenských úřadů. V rámci území hlavního města Prahy pak působí odbor Magistrátu hlavního města Prahy. Výčet pravomocí a rozsah pole působnosti obsahuje výkon činností, které jsou dány živnostenským zákonem. Týkají se např. koordinační, řídicí, metodické či kontrolní činnosti, a to vůči obecním živnostenským úřadům. Dále sem

spadá rozhodování o odvolání proti rozhodnutí obecních živnostenských úřadů (Průcha, 2004, s. 163).

3.5.3 Obsah správy na úseku živnostenského podnikání

V činnostech živnostenských úřadů, které jsou spojené s režimem vzniku, zániku či změn živnostenských oprávnění a s výkonem kontrol živnostenského podnikání, spočívá těžiště výkonu živnostenské správy (Průcha, 2004, s. 168-169).

3.6 Správa na úseku dopravy

Těžiště správy a dopravy spočívá ve veřejné dopravě. Platná právní úprava se zabývá zejména podmínkami a předpoklady pro veřejnou dopravu, která je provozovaná jako veřejně přístupná služba (Průcha, 2004, s. 175).

3.6.1 Organizace správy na úseku dopravy

Ministerstvo dopravy je ústředním orgánem státní správy jednotně pro všechny formy dopravy. Dalšími orgány, které vykonávají správu v oblasti dopravy, jsou příslušné orgány obcí a příslušné orgány krajů, a to v předepisovaném rozsahu pravomocí.

Úsek silniční dopravy

Zde spadají tzv. dopravní úřady. Postavení dopravního úřadu je na základě aktuálně platné právní úpravy přiznáno krajským úřadům. Dopravním úřadem pro městskou autobusovou dopravou jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností, ale také Magistrát hlavního města Prahy nebo magistráty statutárních měst (Průcha, 2004, s. 177).

Ministerstvo dopravy a dopravní úřady vykonávají jak státní správu, tak i státní dozor v silniční dopravě (Průcha, 2004, s. 180).

Ve věcech, které se týkají pozemních komunikací, je státní správa vykonávána silničními správními úřady. Tyto úřady tvoří obecní úřad obce s rozšířenou působností, krajský úřad a Ministerstvo dopravy.

Výkon státní správy v oblasti pozemních komunikací souvisí také s výkonem státního dozoru.

Na místních komunikacích, silnicích a dálnicích, ale také veřejně přístupných účelových komunikacích, vykonávají státní dozor obce, a to v rozsahu své působnosti nebo silniční

správní úřady. Na tento státní dozor, prováděný obcemi a silničními správními úřady, provádí vrchní státní dozor Ministerstvo dopravy (Průcha, 2004, s. 182-183).

3.7 Správa na úseku školství

Vzhledem k vnitřní diferenciaci výchovně vzdělávací soustavy je i projev v zabezpečení správy školství diferencovaný a odpovídá tomu také příslušná struktura právní úpravy.

3.7.1 Organizace správy na úseku školství

S ohlednutím na vazbu správy na diferenciaci výchovně vzdělávací soustavy se zde projevuje význačný rozdíl mezi správou školství na úrovni vysokých škol a správou na úrovni v rozmezí od předškolních zařízení až po vyšší odborné školy.

Pro skupinu správy školství na úrovni od předškolních zařízení až po vyšší odborné školy je charakteristický podíl místních orgánů veřejné správy na správě školství. Avšak pro skupinu správy školství na úrovni škol vysokých nepřichází v úvahu územní správa.

Na úrovních školství od předškolních zařízení po vyšší odborné školy vykonává státní správu primárně Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Na stejných úrovních školství připadá výkon samosprávy zejména obcím a krajům, ale také radám škol.

Pokud se jedná o úroveň školství vysokého, státní správu opět provádí zejména Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a dále též, ovšem ve vymezeném rozsahu, tzv. Akreditační komise. Pokud se jedná o veřejné vysoké školy, pak v určitých otázkách vykonává státní správu i samotná škola, a to prostřednictvím rektora dané školy. Zákon o vysokých školách bere v úvahu samosprávu vysokých škol pouze v případě veřejných vysokých škol. Její výkon přísluší jejím akademickým orgánům, které jsou samosprávné (Průcha, 2004, s. 191-193).

3.8 Správa na úseku zdravotnictví

Na úseku zdravotnictví je výkon veřejné správy zaměřen na realizaci opatření mířících k péči o zdraví, a to včetně podpory a ochrany tzv. veřejného zdraví (Průcha, 2004, s. 205).

„Systémem umožňujícím a současně zabezpečujícím poskytování péče o zdraví se vytvářejí podmínky pro reálné naplnění ústavně právně zaručeného práva na život a práva na ochranu zdraví.“ (Průcha, 2004, s. 205)

3.8.1 Organizace správy na úseku zdravotnictví

Na organizaci správy v segmentu zdravotnictví mají vliv dva faktory. Prvním faktorem je ovlivnění organizace úrovně diferenciací veřejné správy zdravotnictví. Druhým faktorem je fakt, že se na organizaci účastní jak subjekty samosprávy, tak orgány státní správy.

Na úseku zdravotnictví je ústředním orgánem státní správy Ministerstvo zdravotnictví. Jeho součástí je Český inspektorát lázní a zřidel.

Obcím a krajům přísluší vykonávat veřejnou správu na územní úrovni. V některých otázkách vykonávají státní správu obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady. Samosprávu pak v přiměřeném rozsahu provádí na svých úrovních obce a kraje (Průcha, 2004, s. 206-207).

4 UPLATNĚNÍ POZNATKŮ BEHAVIORÁLNÍ EKONOMIE VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ

Jelikož klasické ekonomické pojetí ne vždy odpovídá realitě, začaly vlády v průběhu posledních let objevovat vliv určitých faktorů na chování lidí. Právě zoufalství pramenící z neúspěchu obvyklých nástrojů politiky zakládajících se na ekonomii a právu vedlo k výše zmíněnému uvědomění (Halpern, 2016, s. 13).

Jelikož vláda experimentuje v mnoha oblastech a stále vyhledává možnosti, jak zlepšit tvorbu politik, může právě behaviorální ekonomie poskytnout věcnou příručku pro politické kroky, které jsou účinné. Namátkou lze jmenovat oblast životního prostředí, zejména podporu jeho udržitelnosti, kde lze na recyklaci či energetické úspory uplatnit poznatky behaviorální ekonomie se značným potenciálem (Beckenbach a Kahlenborn, 2016, s. 5).

4.1 Libertariánský paternalismus

Byť tyto dva koncepty mohou samostatně působit protichůdně, pokud jsou správně vysvětleny a pochopeny, skvěle odráží zdravý rozum a jsou tak dohromady o mnoho přitažlivější než jednotlivě.

Tento přístup si zakládá na zásadě, že lidé by měli mít příležitost dělat svobodně to, co chtějí. Zároveň pokud se něčeho účastnit nechtějí, měli by mít možnost rozhodnout se neúčastnit, zejména na dohodách, které jsou pro ně nežádoucí. Tento přístup má snahu zvýšit nebo alespoň zachovat svobodu výběru (Thaler a Sunstein, 2010, s. 14-15).

„Když používáme slovo libertariánský, abychom upřesnili slovo paternalismus, myslíme tím prostě zachování svobody“. (Thaler a Sunstein, 2010, s. 15)

Libertariánští paternalisté mají zkrátka za cíl, aby pro lidi bylo snazší jít svou vlastní cestou a ty, kteří touží užívat si své svobody, nechtějí zatěžovat.

Podstatou paternalistického hlediska je fakt, že architekti výběru disponují právem ovlivňovat chování lidí takovým způsobem, aby jejich životy byly lepší, zdravější a hlavně delší.

„Jinými slovy, zastáváme uvědomělé snahy jak institucí v soukromém sektoru, tak vlády nasměrovat volby lidí směrem, který zlepší jejich životy.“ (Thaler a Sunstein, 2010, s. 15)

Jelikož výběr není omezen, blokován nebo významně zatížen, je libertariánský paternalismus celkem nevtíravý, jemný a slabý typ paternalismu. To znamená, že pokud si lidé chtějí vybrat špatné zdravotní pojištění, jíst hromadu sladkostí nebo dokonce kouřit cigarety, libertariánští paternalisté jim tyto volby nebudou dělat obtížnější, ani je nebudou nutit dělat něco jiného. Ale jelikož se státní i soukromí architekti výběru nesnaží napodobit nebo snad vystopovat očekávané výběry, vnímá se tento přístup jako paternalistický. Spíš tyto lidi postrkují, to znamená, že se snaží je uvědoměle postrčit směrem zlepšujícím jejich život (Thaler a Sunstein, 2010, s. 15-16).

„Postrčení, tento termín budeme používat, je jakýkoli článek architektury výběru, který předvídatelně mění lidské chování, aniž by zakazoval nějaké jiné možnosti nebo významně měnil ekonomické podněty.“ (Thaler a Sunstein, 2010, s. 16)

Ovšem aby se tento zásah počítal pouze jako postrčení, je třeba aby bylo snadné vyhnout se mu a také musí být jednoduchý. V žádném případě to nejsou rozkazy. Pokud je ovoce vystaveno na úrovni očí, je to postrčení. Avšak pokud je zakázána nezdravá strava, to už znaky postrčení nespĺňuje (Thaler a Sunstein, 2010, s. 16).

4.2 Nudging

Změnit chování lidí je možné několika způsoby. Teoreticky by mohly být zakázány všechny možnosti, kromě jedné, jenže to je nutící opatření. Je také možné poskytnout lidem informace o dopadu jejich rozhodnutí, to je informační opatření. Ale také mohou být lidé lehce postrčeni určitým směrem, a to je právě tzv. nudging.

Nudging, volně přeloženo jako „pošťuchování“, není nic jiného než jemné postrčení správným směrem. Osoba, která je „pošťuchována“, může stále činit jakékoliv rozhodnutí, jaké chce, jelikož všechny možnosti jsou stále otevřené. Ovšem méně dobré možnosti nemohou být postiženy žádným druhem extra poplatku nebo zvláštním úsilím.

„Šťouch“ je jednoduše malou změnou v prostředí, díky které je pravděpodobnější, že bude vybrána právě požadovaná změna. Přitom osoba, která je postrkována, si toho často ani není vědoma.

Je nicméně důležité dát si pozor, k čemu takové pošťouchnutí směřuje. Jestli je jeho cílem získat od lidí více peněz, není to šťouchnutí. Jako „šťouch“ můžeme označit pouze takové postrčení, které je lepší pro dotčenou postrkovanou osobu nebo pro svět. Proto je také „nudging“ označován jako součást libertariánského paternalismu.

Klasickým „šťouchem“ je pak například umístění vegetariánského jídla na začátek menu. Všechna ostatní jídla jsou pak zařazena pod toto vegetariánské. Tímto jednoduchým způsobem je skutečně možné zvýšit počet lidí, kteří si tento pokrm zvolí. Samozřejmě to nemusí ovlivnit každého jedince, ale pokud aspoň několik lidí to přesvědčí, cíl byl dosažen (MeBeSafe, ©2020).

„Nudging nabízí územním samosprávám účinný způsob, jak ovlivnit chování občanů, aniž by dále omezovaly svobodu volby, ukládaly další povinnosti nebo zaváděly nová zdanění nebo daňové úlevy.“ (Behavioral science & policy association, ©2020)

Autoři tohoto přístupu, Thaler se Sunsteinem, jsou za něj často kritizováni. Kritici tvrdí, že tento přístup je na hranici manipulace a etiky. Sám Thaler ovšem zdůrazňuje, že tato metoda nesmí být zneužita. Jako příklady uvádí obtížné odhlašování předplatného, které se objedná zadáním platební karty, ale je možné odhlásit pouze přes telefonní automat nebo automatické předzaškrtnutí v nabídce pojištění nebo zavazadel navíc při objednávání letenky. Z tohoto důvodu Thaler vymezil tři základní pravidla, která by měla být dodržována (Česká pozice, ©2020).

„Veškeré podobné pobídky by měly být především transparentní, snadno rozpoznatelné a nikdy nesmí být skryté nebo zavádějící. Pro každého by mělo být naprosto snadné se takového poštuchování zbavit nebo se mu bez větší námahy vyhnout. A konečně, vždy by měl být dobrý důvod věřit, že vše je v nejlepším zájmu poštuchovaného.“ (Česká pozice, ©2020)

4.3 Architektura výběru

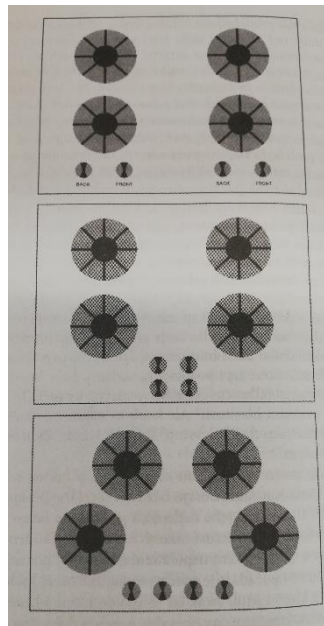
Architektem výběru je ten, který nepřímou ovlivňuje, které výběry lidé činí. V případě, že vytvoří uživatelsky pohodlné prostředí, mohou architekti výběru značně vylepšit lidské životy. Právě na základě tohoto přístupu uspělo na trhu mnoho společností, které se řadí mezi nejúspěšnější (Thaler a Sunstein, 2010, s.22, 102).

Mnoho lidí si často vybírá možnost, která je stojí co nejméně úsilí, tedy představuje pro ně cestu nejmenšího odporu. Pokud je tedy u nějakého výběru nastavena výchozí možnost, která bude platit, pokud vybírající člověk nic neudělá, je možné očekávat, že většina lidí u této možnosti také skončí. A to ať je to pro ně dobře nebo nikoliv.

Ve veřejném i soukromém sektoru existuje několik organizací, které vděčí mocné výchozí možnosti za svůj úspěch. Důkazem je sám autor knihy Nudge, Cass Sunstein. Jednou

dostal nabídku na tříměsíční předplatné časopisu zdarma podle vlastního výběru. Naneštěstí si neuvědomil, že pokud předplatné nezruší, tudíž neučiní kroky k jeho zrušení, časopisy bude dostávat dál, ovšem za běžnou cenu. V době psaní knihy to bylo již deset let, kdy měl časopisy předplacené a zřídka kdy je četl.

Nejllepšími příklady architektury výběru je rozmístění hořáků na sporáku nebo nálepka mouchy v pisoáru.

Obrázek 1: Tři možná uspořádání hořáků na sporáku. (zdroj: Thaler a Sunstein, 2010, s. 100)

V uspořádání, jako je na prvním schématu, je velmi snadné splést si, který knoflík ovládá který hořák. Oproti tomu zbylé dva návrhy na obrázku jsou srozumitelnější, jasnější a riziko chyby je velmi nízké (Thaler a Sunstein, 2010, s. 99).

Dalším příkladem je umístění falešné mouchy do pisoáru na pánských záchodech amsterodamského letiště. Do každého pisoáru byl vyryt obrázek mouchy. Tato falešná moucha dokázala snížit rozptyl v okolí pisoáru o 80 procent, a to je mimořádně úspěšné postrčení (Thaler a Sunstein, 2010, s. 101).

Ačkoliv se jedinec někdy chová racionálně, ve většině případů je ovlivněn vlastní zaujatostí, která ho svede na scestí. Odehrává se to zejména v momentech, kdy je nezbytný vykonat důležité a obtížné rozhodnutí (Ariely, 2009, s. 208).

4.4 Příklad behaviorální ekonomie ve veřejné správě Velké Británie

Příkladem dobře fungujícího pošťouchnutí formou intervence behaviorální ekonomie je placení daní, respektive úprava obsahu upomínky v případě nezaplacení daně.

Ve Velké Británii se Thaler setkal s Nickem Downem, který měl na starosti výběr daní od dlužníků státu. U většiny Britů, respektive u těch, kteří jsou daňovými poplatníky, je jen malé riziko, že se dostanou do pozice dlužníka, protože jim daně strhává zaměstnavatel ze mzdy, a to pomocí systému progresivního zdanění. Ovšem živnostníci, podnikatelé a zaměstnanci s vedlejšími zdroji příjmů podávají priznání. Platby odvádí k 31. lednu a červenci. Pokud úřad neobdrží včas druhou platbu, poplatník obdrží upomínku. Po ní následuje dopis, telefonát a následně právní kroky.

Právní kroky úřad využívá až jako nouzový krok, jelikož je to nákladné a také si poplatníka, který je hlavně voličem, znepráťelí. Avšak pokud by bylo možné napsat první upomínku účinněji, mohl by úřad ušetřit hromadu peněz. A to je přesně cíl behaviorální ekonomie – pomocí drobného pošťouchnutí přimět lidi k chování, které je prospěšnější pro obě zúčastněné strany (Thaler, 2017, s. 317-318).

„Chcete-li, aby lidé respektovali určitou normu či pravidlo, je dobrou strategií informovat je (je-li to pravda), že je respektuje většina ostatních lidí.“ (Thaler, 2017, s. 318) Tento úryvek by se dal označit jako jedno ze základních pravidel behaviorální ekonomie.

V Británii tedy Thaler s Behaviorálním týmem provedl experiment. Vzorek obsahoval skoro 120 000 daňových poplatníků, kteří dlužili částky od 351 do 50 000 liber. Každý obdržel upomínku s poučením, jak může dlužnou sumu uhradit. Kromě dopisů, které dostala kontrolní skupina, každé poučení obsahovalo právě i sdělení s pošťouchnutím vycházejícím ze základního předpokladu, že většina lidí platí daně včas.

„Tady je pár příkladů:

- *Velká většina lidí ve Velké Británii platí daně včas.*
- *Velká většina lidí ve vaší lokalitě platí daně včas.*
- *V současnosti patříte do velmi malé menšiny lidí, kteří nezaplatili daně včas.*

Díky tomuto dopisu se počet daňových poplatníků, kteří dlužnou částku uhradili do dvaceti tří dnů, zvýšil o více než pět procent.“ (Thaler, 2017, s. 319)

Tato strategie je navíc velice hospodárná, jelikož přidat takovou větu do upomínkových dopisů nestojí nic.

4.5 Příklady uplatnění poznatků behaviorální ekonomie

Zajištění toho, aby občané dodržovali pravidla vyžaduje v první řadě také pochopení, že různí lidé mají různou motivaci k jejich nedodržování. Pokud stovky lidí nezaplatí své pokuty za parkování, prvním krokem je porozumět proč. Někteří nezaplatí, protože si myslí, že neplatí nikdo, jiní si své účty legitimně nemohou dovolit, ostatní jednoduše účet ztratí v hromadě jiných úkolů k vyřízení.

Existují data, která dokazují, že mnoho lidí, kteří prostředky mají, stejně pravidla nedodržují. A právě díky použití určitých drobných opatření s nulovými či minimálními náklady mohou být i takovíto lidé postrčeni k dodržování pravidel (The Behavioural insights team, ©2020).

4.5.1 Anketní koše na nedopalky

Jedním z nejznámějších příkladů uplatnění poznatků behaviorální ekonomie ve veřejné správě, konkrétně ve veřejném prostoru, jsou anketní koše na nedopalky.

Obrázek 2: Anketní koš na nedopalky (zdroj: google.cz)

Anketní koše jsou pro kolemjdoucí velmi atraktivní, zejména při vhodném výběru anketní otázky. A právě proto jsou tak efektivní. Cigaretové nedopalky představují jeden z nejčtetnějších druhů odpadu na světě. Navíc tyto odhozené nedopalky významně přispívají ke zhoršení klíčení a růstu rostlin. Je proto potřeba zabránit co nejvíce jejich odhazování.

Tento speciální anketní koš určený na nedopalky byl v roce 2019 umístěn také ve Zlíně, konkrétně v prostoru u zastávky Náměstí Míru. Tento koš vznikl díky projektu Tvoříme

Zlín, ve kterém lidé navrhují projekty. Autorem tohoto konkrétního návrhu byl pan Ing. Filip Kučera. Svůj návrh představil slovy: „Z obyčejného típnutí cigarety se může stát hra ve formě veřejné ankety. Průhledné nádoby s anketní otázkou by měly kuřáky motivovat k uvědomělému odhazování nedopalků.“

Obrázek 3: Anketní koš na nedopalky ve Zlíně (zdroj: vote.d21.me)

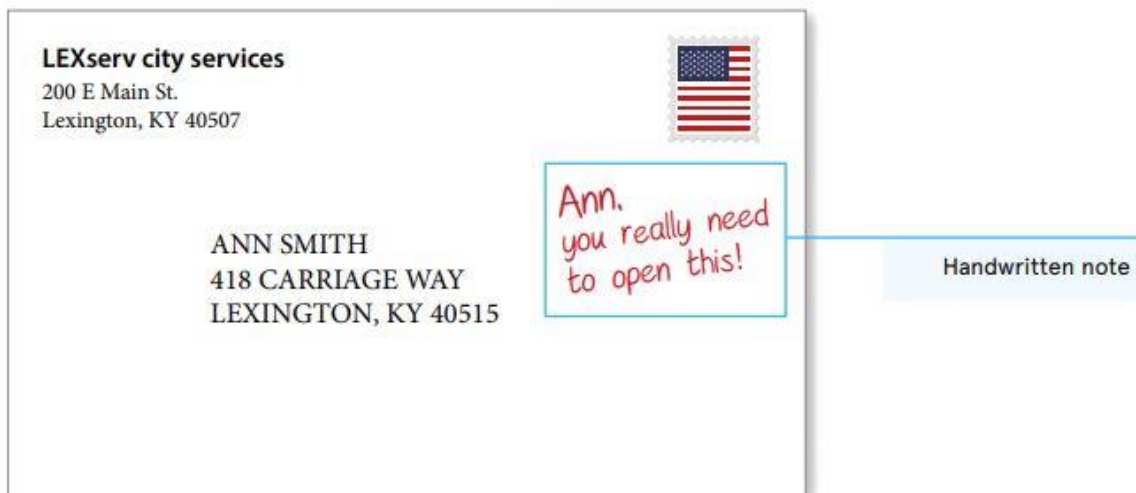
Na obrázku je vidět anketní koš umístěný ve Zlíně. Příklad anketní otázky Zametání komunikací a chodníků stojí ročně 7 100 000 Kč. Co byste za takové peníze pořídili raději?
a) Oprava 5 km chodníků, b) 7 nových dětských hřišť (Tvoříme Zlín, ©2020, Zlín.cz, ©2017).

4.5.2 Úprava formálních dopisů

Dalším příkladem použití behaviorální ekonomie ve veřejné správě je komunikace úřadu s občany dané obce. Často přidání pouhé jediné věty do formálního dopisu dokáže obrátit situaci alespoň o polovinu k lepšímu. Stačí nalézt pouze správnou formulaci.

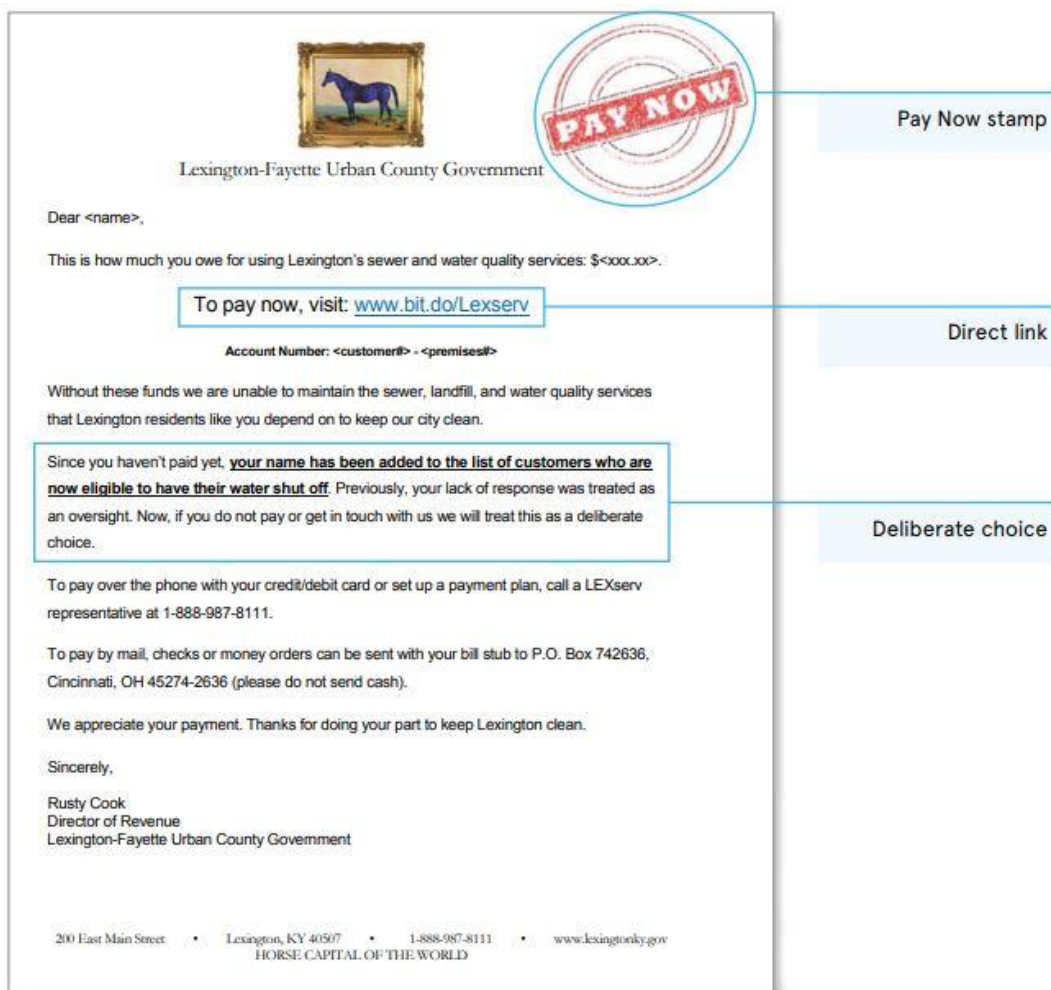
V případě komunikace úřadu s občany, zejména co se týče placení poplatků, je vhodné zaměřit se namísto velkých překážek spíše na mikro chování. Aby lidé daný dopis vůbec otevřeli a aby snadno pochopili, co se vlastně děje (The Behavioural insights team, ©2020c).

Níže jsou uvedeny příklady.

Obrázek 4: Obálka dopisu (zdroj: bi.team, ©2020c)

Obálka účtu za vodné a stočné byla opatřena ručně psanou poznámkou adresovanou příjemci dopisu, který je zde osloven přímo křestním jménem.

Obrázek 5: Upravený účet za vodné a stočné (zdroj: bi.team, ©2020c)

Dopis z úřadu, konkrétně tedy účet za vodné a stočné byl opatřen výrazným razítkem „Zaplaťte teď“, dále přímým odkazem na stránky, kde lidé mohou účet zaplatit a také je zde zdůrazněna záměrná volba.

Tyto úpravy byly použity ve městě Lexington. S takovouto úpravou jsou dopisy přehlednější, pro lidi snáze a rychleji pochopitelné. Pravděpodobnost, že lidé závazky uhradí včas, se zvýší a přitom náklady na tuto úpravu jsou prakticky nulové.

Tento pokus generoval v Lexingtonu čistý výnos 139 000 \$. Každý dolar vynaložený na tisk a zaslání dopisů prostřednictvím e-mailu generoval návratnost 90,08 \$ (The Behavioural insights team, ©2020c).

4.5.3 Barevné koše na nedopalky

Na podzim roku 2016 provedla globální platforma Win Win World ve společnosti se švédským městem Göteborg pilotní studii o vytlačení odpadu z cigaret z ulic. Cigaretový odpad je velkým ekologickým, estetickým a rozpočtovým problémem, se kterým město bojuje. Ve Švédsku tvoří odpad z tabákových výrobků 80 procent veškerého odpadu v ulicích. Ve městě pak byly instalovány cedule s kreslenými holubami a se zprávou „Prosím, típněte cigaretu do popelníku, holubi se snaží přestat kouřit“.

Obrázek 6: Cedule s popelníkem (zdroj: awinwinworld.com)

Popelníky byly také natřené oranžovou barvou, čímž se zvýšila jejich viditelnost. Na popelník taktéž upozorňovaly nálepky na chodníku. Výsledky byly ohromující. Popelníky s tímto drobným „pošťouchnutím“ fungovaly o 70 % lépe než obyčejné černé popelníky (A win win world, ©2014-2018).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA MĚSTA VSETÍN

Město Vsetín je obcí s rozšířenou působností, k 1. 1. 2020 mělo 25 902 obyvatel. Správní obvod Vsetína zahrnuje 32 obcí a k 31. 12. 2017 měl 65 375 obyvatel, což činí Vsetín největším správním obvodem Zlínského kraje. Vsetín se vyskytuje v nadmořské výšce 342 m. n. m., jeho katastrální výměra činí 5 760 ha.

Obrázek 7: Znak města Vsetín (zdroj: mestovsetin.cz)

5.1 Geografická poloha

Vsetín se nachází ve Zlínském kraji, na východní Moravě. Rozprostírá se na úpatí Hostýnských, Vizovických a Vsetínských vrchů podél řeky Vsetínské Bečvy, která tvoří přirozenou cestu horské krajiny a rozděluje město na dvě části: Horní a Dolní město. Dominantu města představuje renesanční zámek s vyhlídkovou věží ze začátku 17. století. Zámek obklopuje anglický park se vzácnými dřevinami. Dnes je zámek sídlem Muzea regionu Valašsko. V samotném Vsetíně, tak jako v celém regionu, se zachovaly roubené dřevěné stavby a významné kulturní památky.

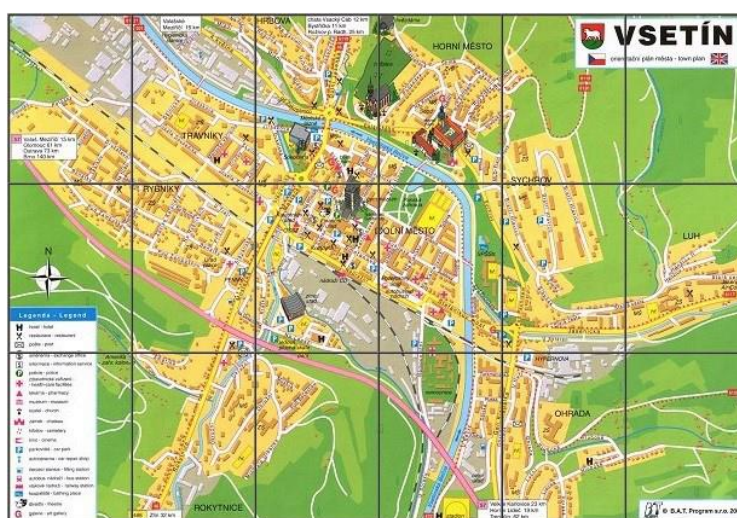
Obrázek 8: Vsetín na mapě ČR (zdroj: ic-vsetin.cz)

V panské zahradě pod zámekem se nachází rybníček s altánem a také vyznačené místo, kudy prochází 18. poledník východní délky. Na Dolním náměstí – hlavním náměstí města – je umístěna moderní funkcionalistická budova Komerční banky nebo také dům u Rodingerů. Samotné náměstí prošlo velkou rekonstrukcí, je zde kulturní zóna

s restauracemi, obchody a budovou „Kremlu“, kde je situována městská knihovna a informační centrum.

Vsetín je také velmi kulturní město, již tradičně se tu konají akce, jako je například Valašské záření, Mezinárodní folklorní festival Vsetínský krpec, mezinárodní fotosoutěž Interfotoklub, Jazzový festival nebo Letní filmový maraton.

Ve všech ročních obdobích je také přístupná Hvězdárna Vsetín, která nabízí velkou škálu programů od pozorování Slunce, večerní astronomické pozorování až po různé zajímavé pořady a přednášky (Město Vsetín, ©2020).

Obrázek 9: Mapa Vsetína (zdroj: mestovsetin.cz)

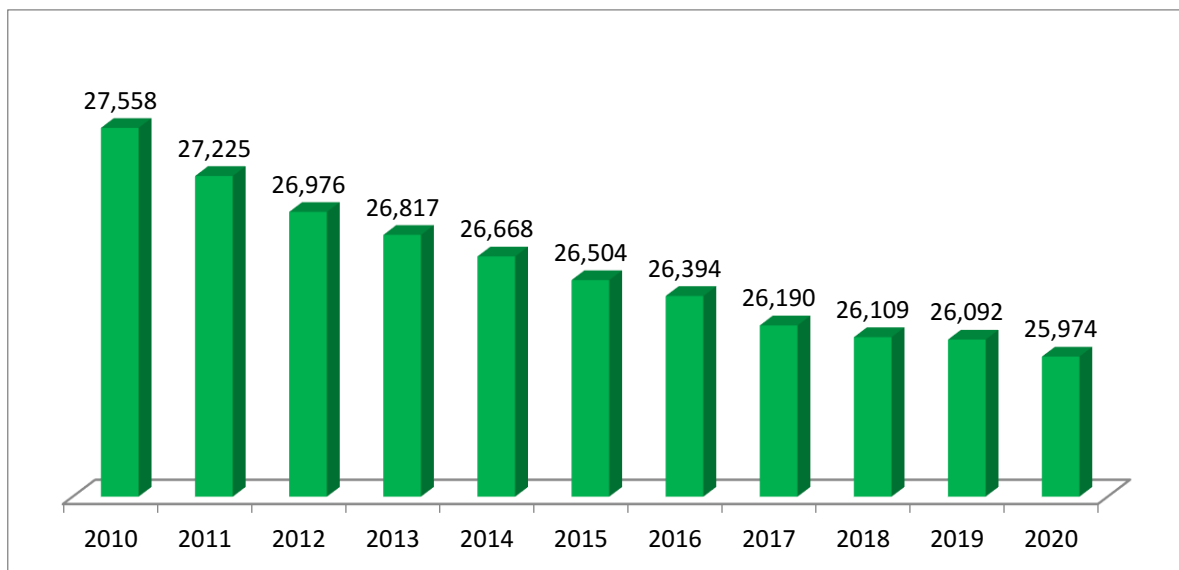
5.2 Struktura obyvatelstva

Obyvatelstvo je důležitým faktorem, který působí na vývoj území. Odráží totiž jak ekonomicko-spoločenský stav území, tak zároveň určuje rozvojové možnosti území do budoucna.

Vývoj počtu obyvatel

K nejvýznamnějšímu růstu počtu obyvatel došlo v období socialismu, a to v souvislosti s rozvojem průmyslové výroby a také komplexní výstavbou panelových sídlišť. V postsocialistickém období pak došlo k výraznému poklesu počtu obyvatel.

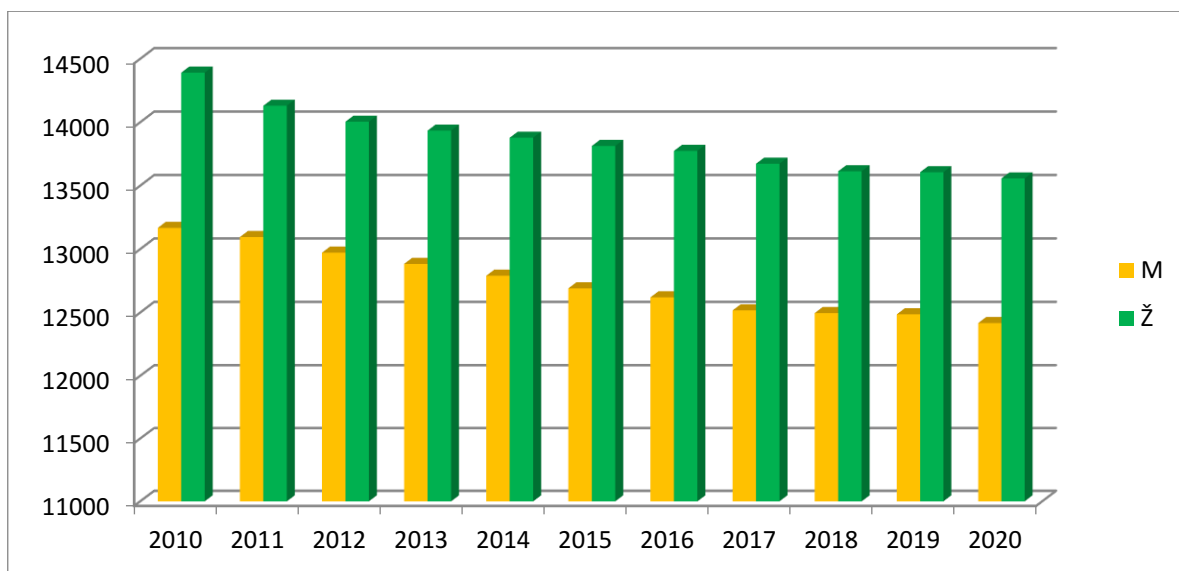
V posledních letech má počet obyvatel Vsetína stále klesající tendenci, což je znázorněno v následujícím grafu.

Obrázek 10: Vývoj počtu obyvatel (zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, ©2020)

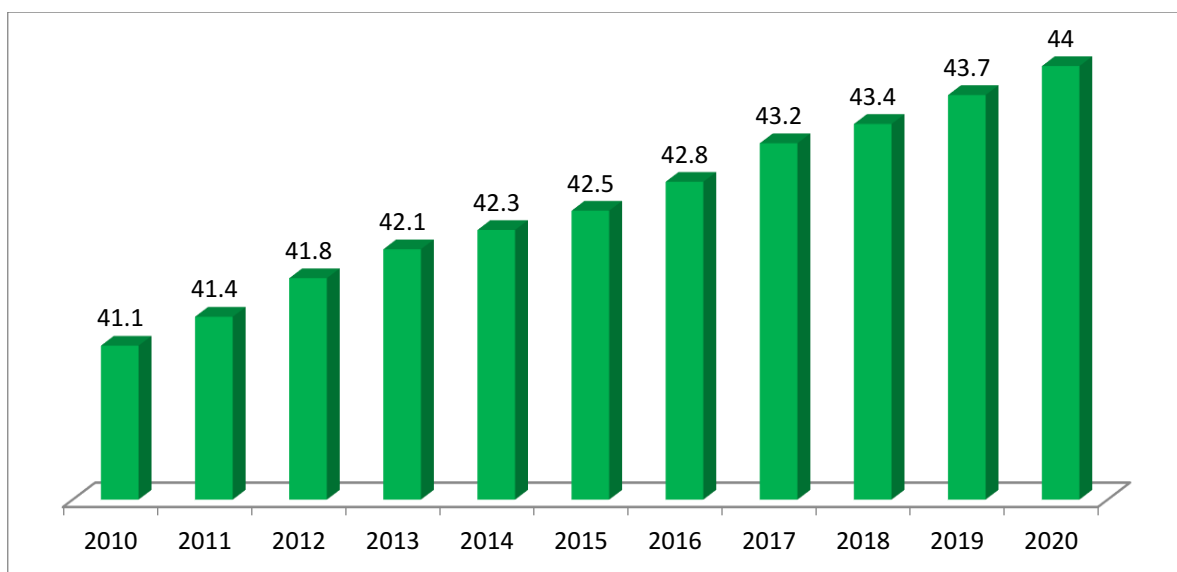
Podíl mužů a žen na počtu obyvatel města

Na dalším grafu je vidět podíl počtu mužů a žen na počtu obyvatel města Vsetín. Dlouhodobě převažuje vyšší počet žen oproti počtu mužů.

Obrázek 11: Podíl mužů a žen na počtu obyvatel (zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, ©2020)

Věková struktura populace

Obrázek 12: Věková struktura populace

Tento graf znázorňuje průměrný věk populace ve Vsetíně. Bohužel, tento ukazatel má rostoucí trend oproti celkovému počtu obyvatel.

5.3 SWOT analýza

SWOT analýza vychází ze slabých (weaknesses) a silných (strengths) stránek, hrozeb (threats) a příležitostí (opportunities). SWOT analýza města Vsetín byla vypracována pomocí Strategického plánu rozvoje města Vsetína pro období 2016-2023.

Tabulka 3: SWOT analýza města Vsetín (zdroj: vlastní zpracování, Město Vsetín)

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Relativně dobrá vzdělanostní struktura obyvatelstva • Relativně vysoká míra nezaměstnanosti • Přirozené centrum služeb vsetínského regionu, včetně do budoucna progresivních veřejných služeb (zdravotnictví, sociální služby a další) 	<ul style="list-style-type: none"> • Excentrická poloha ve východní části České republiky • Absence pracovní síly v progresivních oborech • Relativně nižší podíl zahraničních návštěvníků • Horší technický stav řady objektů kultury, sportu a trávení volného času ve vazbě na rozvoj cestovního

<ul style="list-style-type: none"> • Existence tradiční průmyslové výroby a velkých zaměstnavatelů v průmyslu • Vysoká kvalita měkkých faktorů ekonomického rozvoje území – kvalita životního prostředí, centrum kultury a sportu, nabídka volnočasových aktivit, nízká hodnota indexu kriminality 	<p>ruchu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Horší kvalita dopravní dostupnosti města
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšování dopravní dostupnosti města • Využití absorpční kapacity pro čerpání externích prostředků financování rozvoje • Rozvoj do budoucna progresivních veřejných služeb (např. zdravotnictví, sociální služby) • Rozšiřování sítě cyklostezek a cyklotras ve městě i okolí • Podpora aktivit v centru města pro posilování konkurenceschopnosti podniků v této lokalitě 	<ul style="list-style-type: none"> • Zvyšující se míra nezaměstnanosti s dopady na nižší kupní sílu nezaměstnaných obyvatel • Pokračující trend nízké dynamiky zakládání nových ekonomických subjektů na území města • Neschopnost konkurovat dalším střediskům cestovního ruchu v okolí • Snižující se kupní síla obyvatel města ve vazbě na proces demografického stárnutí • Snižování konkurenceschopnosti místních podniků ve vazbě na chybějící lidské zdroje

5.4 Participativní rozpočet

Poprvé ve své historii spustilo město Vsetín participativní rozpočet. Prozatím občané hlasovali o názvu tohoto rozpočtu. Vybírat mohli ze tří variant, a sice „Pro náš Vsetín“, „Chcu na Vsetíně“ a „Vsetín podle nás“. Nakonec zvítězil posledně jmenovaný návrh.

V participativním rozpočtu na tento rok je alokován milion korun, o kterém mohou obyvatelé města rozhodovat, pro jaký účel bude využit.

Nyní běží lhůta, od 1. června do 31. července, ve které mohou lidé podávat své návrhy na projekty v písemné či elektronické podobě na předepsaném formuláři. Výše investice na jeden projekt není vymezena, nesmí ovšem překročit výše uvedenou částku. Projekty by se měly zaměřovat na úpravu veřejného prostoru nebo zvelebení veřejného prostranství pro volnočasové nebo sportovní využití, životní prostředí či dopravní infrastrukturu. Podmínkou je také reálná proveditelnost, soulad se zákony nebo územním plánem města.

Po veřejném představení projektů v září bude probíhat hlasování a realizace vítězných projektů se předpokládá v roce 2021 (Město Vsetín, ©2020).

Některé z mých návrhů, uvedených v katalogu projektů níže v praktické části, plánuji také přihlásit.

6 ORGANIZAČNÍ A ŘÍDÍCÍ STRUKTURA MĚSTSKÉHO ÚŘADU VSETÍN

6.1 Městský úřad Vsetín

Vznik městského úřadu Vsetín se datuje k 24.2.1982. Působnost a postavení městského (obecního) úřadu upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Město Vsetín vykonává činnosti v oblasti samostatné působnosti a přenesené působnosti (Registr ekonomických subjektů, ©2013).

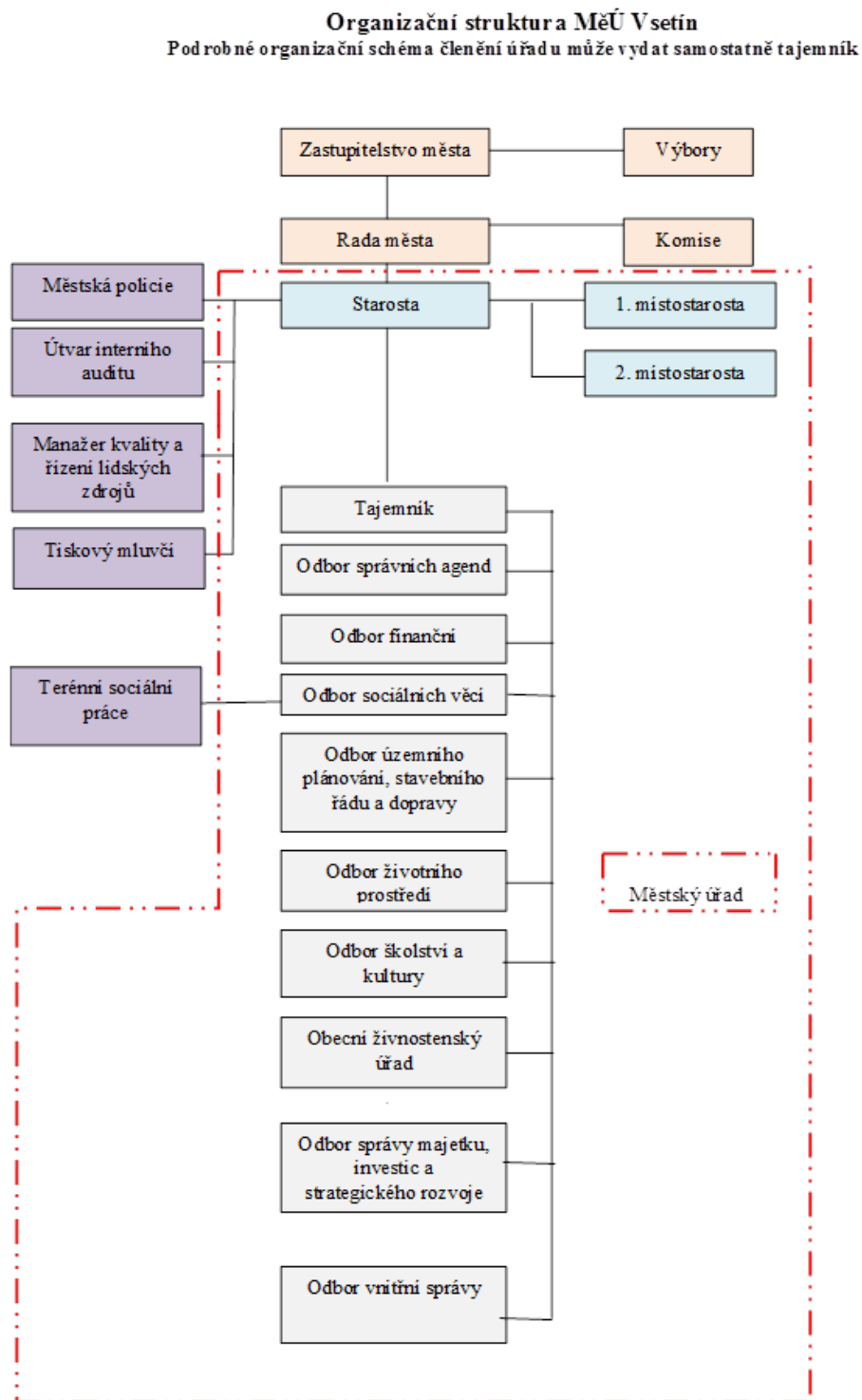
V rámci samostatné působnosti město plní úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo a rada města, jedná se zejména o hospodaření s městským majetkem, správu místních komunikací, schvalování územního plánu, rozvoj školství, kultury a sportu.

V rámci přenesené působnosti vykonává město státní správu v zákonem stanovených činnostech (Město Vsetín, ©2020).

6.2 Organizační struktura

Městský úřad je členěn do následujících odborů:

- odbor správních agend,
- odbor vnitřní správy,
- odbor finanční,
- odbor sociálních věcí,
- odbor školství a kultury,
- odbor územního plánování, stavebního řádu a dopravy,
- obecní živnostenský úřad,
- odbor životního prostředí,
- útvar interního auditu,
- odbor správy majetku, investic a strategického rozvoje.

Obrázek 13: Organizační struktura MěÚ Vsetín k 1.2.2017 (zdroj: mestovsetin.cz, ©2020)
Mezi příspěvkové organizace města Vsetín se kromě mateřských a základních škol řadí také následující organizace:

- ALCEDO - dům dětí a mládeže Vsetín,
- Masarykova veřejná knihovna Vsetín,

- Technické služby města Vsetína.

6.2.1 Vnitřní organizace

Městský úřad Vsetín se skládá ze starosty, tří místostarostů, tajemníka a zaměstnanců zařazených do městského úřadu. Starostou je od 20.4.2017 pan Mgr. Ing. Jiří Růžička.

Tabulka 4: Vnitřní organizace MěÚ Vsetín (zdroj: vlastní zpracování, mestovsetin.cz)

Funkce	Jméno
Starosta	Mgr. Ing. Jiří Růžička
1. místostarostka	Mgr. Simona Hlaváčová
2. místostarosta	Ing. Tomáš Pifka
3. místostarosta	Mgr. Pavel Bartoň
Tajemník	Ing. Radomír Zimek

6.3 Správa města

Zastupitelstvo stojí v čele správy města a ve Vsetíně má 21 členů. Jsou zřízeny také tři výbory Zastupitelstva, a sice:

- kontrolní výbor,
- finanční výbor,
- osadní výbor Semetín.

6.3.1 Zastupitelstvo města Vsetín

Zastupitelstvo představuje orgán tzv. obecní samosprávy. Mezi jeho práva patří schvalování programu rozvoje obce, schvalování rozpočtu obce a závěrečného účtu obce, vydávání obecně závazných vyhlášek, volba starosty z řad členů zastupitelstva obce, volba místostarosty a dalších členů rady obce a rozhodování o vyhlášení místního referenda. Členové zastupitelstva by se měli scházet pravidelně a nejméně jednou za tři měsíce. Zasedání je pak veřejné.

6.3.2 Rada města Vsetín

Rada města Vsetína má sedm členů. Rada je výkonným orgánem samosprávy. Radu obce tvoří starosta, místostarosta a další členové rady volení z členů zastupitelstva. Rada se schází podle potřeby. Schůze svolává starosta a jsou neveřejné, ale občané mohou nahlížet do usnesení rady obce. Rada může zřizovat komise jako své poradní orgány. Rada města Vsetín má jedenáct komisí.

Rada města Vsetín se skládá ze sedmi členů. Rada představuje výkonný orgán samosprávy. Rada obce je tvořena starostou, místostarostou a dalšími členy rady, kteří jsou voleni z řad zastupitelů. Schůze Rady probíhají dle potřeby. Svolává je starosta, jsou neveřejné, ovšem občané mohou nahlédnout do usnesení Rady. V úloze poradních orgánů můžou figurovat komise zřízené Radou.

Rada města Vsetín má jedenáct komisí, například:

- bytová,
- Agendy 21 a projektu Zdravé město,
- životního prostředí,
- zdravotní a sociální.

6.3.3 Tajemník

Tajemník je obecním zaměstnancem. Jeho funkce se zřizuje vždy, když se jedná o obec s rozšířenou působností nebo obec s pověřeným obecním úřadem. V případě ostatních obcí je na jejich úvaze, zda zřídí funkci tajemníka.

Jelikož je tajemník úředníkem a nikoliv politikem jako starosta nebo ostatní členové zastupitelstva, nepatří mezi orgány obce. Tajemník obecního úřadu je tzv. vedoucím úřadu, a to pro účely zákona č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Tajemník je za vykonávání úkolů obecního úřadu, konkrétně v samostatné i přenesené působnosti, zodpovědný přímo starostovi. Pokud v obci není zřízena funkce tajemníka obecního úřadu nebo pokud není tajemník ustanoven, jeho úkoly plní starosta (Deník veřejné správy, ©2020).

7 POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY

Za účelem zjištění problémů města a pro potřeby vypracování katalogu projektů byly provedeny polostrukturované rozhovory. Rozhovory byly důležité pro vypracování dílčích projektů, o poznatky z nich získané se pak návrhy těchto projektů přímo opírají.

Rozhovory se uskutečnily v průběhu února. Respondenti byli celkem 4 a jednalo se o zástupce veřejné správy, konkrétně o tajemníka Městského úřadu Vsetín, vedoucí pracovníky příslušných odborů a člena zastupitelstva. Každý rozhovor trval zhruba 60 minut. Dotázaným byly předloženy v podstatě stejné otázky, upravené podle funkce tázaného. Otázky byly následující:

1. Setkal/a jste se někdy s pojmem behaviorální ekonomie?
2. Přejde Vám tento přístup užitečný nebo zajímavý?
3. S jakými největšími problémy se město potýká podle vašeho názoru?
4. Proč si myslíte, že tomu tak je?
5. Jaké pozitivní věci naopak ve městě vidíte?
6. Existují podle Vás nějaká potenciální řešení výše zmíněných problémů?
7. Jak byste zhodnotil/a stav životního prostředí ve Vsetíně?
8. Jaké největší problémy vnímáte v této oblasti?
9. Naopak jaká pozitiva zde vidíte?
10. Co, případně jak, si myslíte, že by šlo zlepšit v oblasti životního prostředí?

Rozhovory byly nahrávány pro účel zaznamenání odpovědí a všechny odpovědi byly zpětně verifikovány pro ujištění, že odpovědi dotázaných byly správně pochopeny. Rozhovory byly provedeny se zástupci veřejné správy.

7.1 Kódování rozhovorů

Vzhledem k množství otázek jsem se rozhodla otázky seskupit do kategorií a ty následně vyhodnotit pomocí kódování.

1) Setkal/a jste se někdy s pojmem behaviorální ekonomie? Půjde Vám tento přístup užitečný nebo zajímavý?

Behaviorální ekonomie

Ano,
zajímavé

Ne,
zajímavé

Ano,
nejsem si
jistý

Téměř všichni dotázaní už se s pojmem behaviorální ekonomie někdy setkali a všem tato koncepce přišla zajímavá. Některým z nich přišla pozoruhodná, ale nebyli si jistí její užitečností. Ale i ti, kteří se s tímto pojmem setkali poprvé, jím byli zaujati.

2) S jakými největšími problémy se město potýká podle vašeho názoru? Proč si myslíte, že tomu tak je?

Problémy města

Absence
parkovacích míst
+ neochota platit
za existující místa

Absence
architektonických
soutěží

Ekonomická
závislost města na
dodavatelích
automobilového
průmyslu

Za jeden z největších současných problémů ve městě se považuje absence parkovacích míst a v souvislosti s tím také neochota obyvatel platit za nově zpoplatněná místa. Přitom ta jsou za stejnou cenu, jako placená parkovací místa v nově otevřené obchodní galerii.

Původ neochoty platit za parkovací místa je prostý. „Řidiči nejsou ochotni za parkování platit, jelikož si zvykli na parkování zdarma.“ Ovšem od zpoplatnění parkovacích míst si město slibuje, že řidiči si třeba místo auta zvolí MHD.

„Výsledkem je stav, kdy místa na placené parkování zejí prázdnotou včetně Galerie. Na druhou stranu řidiči parkují zejména v Kolonce, což se nelíbí místním obyvatelům a na dalších místech bez placení.“

Dalším problémem města je také absence architektonických soutěží, konkrétně neřešení zásadních architektonických záměrů podobou architektonických soutěží.

Jako problém město vnímá také svou ekonomickou závislost, zejména „...obecně pak výraznou závislost ekonomiky města na dodavatelích automobilového průmyslu.“

3) Jaké pozitivní věci naopak ve městě vidíte? Existují podle Vás nějaká potenciální řešení výše zmíněných problémů?

Pozitiva města

Centrum
služeb
vsetínského
regionu

Kvalita faktorů
ekonomického
rozvoje území

Nízký počet
dlužníků

Jako pozitivum uváděli dotázaní nejčastěji fakt, že Vsetín představuje centrum služeb pro celý region. Jedná se například jak o zdravotnictví, tak o sociální služby. Město jako centrum služeb tak nabízí i progresivní služby.

Po položení této otázky se taky často objevila odpověď, že město Vsetín disponuje poměrně vysokou kvalitou faktorů ovlivňující ekonomický rozvoj daného území, konkrétně se jedná tedy o měkké faktory. Do této kategorie spadá třeba stav životního prostředí - tedy jeho kvalita, index kriminality na nízké úrovni nebo fakt, že Vsetín je centrem kultury i sportu.

Jako velké plus byl také označován malý počet dlužníků na nájmu z městských bytů.

„Město Vsetín má upravené nájemní smlouvy, které obsahují speciální doložku. Navíc jsou tyto smlouvy uzavírány pouze na půl roku, maximálně rok.“

Obsah této doložky se pak týká prodloužení nájemní smlouvy. V případě, že nájemce dluží na nájmu z bytu patřícího do vlastnictví města, nebude mu smlouva prodloužena. Díky tomuto opatření má město kontrolu nad svými nájemci a nemusí se zabývat dluhy z nájmu městských bytů.

Co se týká potenciálních řešení problémů města - město se momentálně snaží pracovat na nedostatku parkovacích míst. Díky regeneraci sídlišť vzniká alespoň menší množství parkovacích míst. Například v místní části Luh bylo po přestavbě starého hřiště vybudováno již několik míst k parkování.

Řešení dalších problémů není tak jednoduché, ale město se stále snaží na nich pracovat.

4) Jak byste zhodnotil/a stav životního prostředí ve Vsetíně? Jaké největší problémy vnímáte v této oblasti? Naopak jaká pozitiva zde vidíte?

Město Vsetín disponuje poměrně kvalitním životním prostředím díky blízkosti živé přírody, do které je možné se dostat za pár minut z kterékoliv části města.

„Jednotlivé složky životního prostředí jsou pak v různém stavu kvality - v případě ovzduší je to z mnoha pohledů špatné, u odpadů se situace zlepšuje, v případě kvality vody také.... Máme velmi dobrou síť veřejného vodovodu a kanalizace s městskou ČOV.“

Dle dotázaných je dlouhodobě pod tlakem městská zeleň, která je nucena, aby ustupovala výstavbě. Dotázaní dále uvedli, že stav životního prostředí je vcelku uspokojivý díky zamezení výstavby spalovny odpadů.

Ovšem problematika výstavby spalovny přinesla také něco dobrého.

„Pozitivem vidím to, že problematika možné výstavby spalovny, která se řešila v roce 2019, zvedla zájem o problematiku odpadů a nyní jsou v běhu opatření, která by mohla dlouhodobě situaci týkající se odpadů zlepšit.“

Mezi největší problémy v oblasti životního prostředí patří značné znečištění ovzduší v důsledku nekvalitního spalování uhlí v domácích topeništích. Za zhoršeným stavem ovzduší stojí samozřejmě také intenzita dopravy. Dalším problémem je nepřipravenost města řešit dopady klimatických změn.

„Město nemá žádnou strategii, jak řešit problematiku horka a tepelného ostrova ve městě, nemá plán, jak zvyšovat množství vodních prvků ve městě nebo posilovat zeleň, která město také ochlazuje.“

Jeden z největších problémů města v oblasti životního prostředí představuje také velké množství odhozených nedopalků cigaret. Ty způsobují zhoršený růst rostlin a také jejich klíčení, proto je důležité se této problematice věnovat a snažit se najít řešení, které pomůže zabránit tomuto odhazování.

Městu a zejména jeho životnímu prostředí by pomohlo, pokud by zde byla větší snaha více využít potenciál snižování množství odpadů. To by bylo možné například pomocí kompostérů a odděleného sběru biologicky rozložitelného odpadu.

Ačkoliv má město vysoký počet sběrných míst pro tříděný odpad, a to jak kontejnery, tak sběrné dvory, některým nedisciplinovaným občanům je stále zatěžko do sběrného dvora zajet a odpad ukládají mimo tyto kontejnery. Naštěstí počet klasických černých skládek se snižuje.

„Vždycky je možné říci, že celkové množství odpadů by mělo být nižší a třídění a recyklace vyšší. Město proto podporuje vratné kelímky, ekologické vícerázové sáčky pro nákup potravin i propagaci zodpovědného chování.“

Obrázek 14: Vratné kelímky používané na městských akcích (zdroj: novinykraje.cz)

5) Co, případně jak, by město chtělo zlepšit v oblasti životního prostředí?

Změny v ŽP

Plán
udržitelné
městské
mobility

Klimatická
strategie

Funkce
hlavního
architekta

System
třídění
odpadu

V roce 2019 město Vsetín představilo Plán udržitelné městské mobility, od kterého si slibuje zlepšení kvality ovzduší s ohledem na dopravu ve městě. Starosta města, pan Mgr. Ing. Jirí Růžička, představil tento plán slovy: „*Plán udržitelné mobility charakterizuje současný stav motorové i nemotorové dopravy, parkování a pěší dopravy, řeší ale také bezpečnostní otázku. V návrhové části jsou nastíněna opatření a možná řešení problémových oblastí.*“ (Idnes.cz, ©2020)

Dále by bylo vhodné, aby město připravilo a zejména realizovalo klimatickou strategii, která by se týkala zejména toho jak snižovat a jak adaptovat město na nové klimatické podmínky, jako jsou třeba vlny veder.

V návaznosti na absenci architektonických soutěží by bylo dobré také implementovat funkci hlavního architekta.

„*Hlavní architekt by nové investice posuzoval nejen z architektonického hlediska, ale i z hlediska udržitelnosti a ekologie.*“

V neposlední řadě by město mělo zavést systém třídění biologicky rozložitelného odpadu.

8 IDENTIFIKACE PROBLÉMOVÉ OBLASTI

Na základě rozhovorů byly identifikovány problémové oblasti v rámci jednotlivých odborů, a to konkrétně oblast životního prostředí a správa parkovišť, která spadá pod odbor správy majetku, investic a strategického rozvoje.

8.1 Odbor životního prostředí

Odbor životního prostředí zabezpečuje úkoly v oblasti ochrany a tvorby životního prostředí, ochrany přírody a krajiny, ochrany vod, ovzduší, zemědělství, ochrany zemědělského půdního fondu, rybářství, lesního hospodářství, odpadového hospodářství, myslivosti, havarijního a krizového řízení, bezpečnosti práce a požární ochrany (Město Vsetín, ©2020).

Z rozhovorů vyplynulo, že kvalita životního prostředí ve Vsetíně je na poměrně dobré úrovni, hlavně díky blízkosti živé přírody. Dílčí části životního prostředí jsou v různém stavu. Například stav ovzduší je kvůli nekvalitnímu spalování uhlí v domácích topeništích horší, a také kvůli intenzivní dopravě.

Proto by bylo dobré dopravu ve městě omezit, přesvědčit lidi, aby radši využili MHD nebo je alespoň přimět parkovat na placených parkovištích a samozřejmě platit za toto parkování, přičemž takto vybrané peníze by se mohly použít alespoň z části na podporu životního prostředí, například výsadbu stromů. Ale to už je na uvážení města.

Dále bylo na základě rozhovorů zjištěno, že se ve městě, zejména v jeho centru, nachází velké množství cigaretových nedopalků. Proto je potřeba se zaměřit i na tento problém a pokusit se ho vyřešit třeba pomocí behaviorálních principů.

Bohužel co se týká biologicky rozložitelného odpadu, funguje tento systém hlavně u rodinných domků nebo pomocí kompostárny, která sice nabízí bezplatný odběr hotového kompostu, ale nachází se až v okrajové části města. Zatím je tedy možné zaměřit se pouze na třídění odpadu, respektive na jeho podporu.

Naneštěstí má celková produkce odpadů stoupající charakter. Jediným pozitivem zůstává, že Vsetín je s produkcí na občana (142,58 kg) pod úrovní jako velikostně srovnatelná Česká republika, a také je významně pod celorepublikovým průměrem (317 kg/obyv.).

Odděleně sbírané odpady, jako je papír, plasty a sklo, jsou pod průměrnou produkcí oproti průměru Zlínského kraje (Město Vsetín, ©2020).

Tabulka 5: Produkce odpadů v letech 2012-2015 v tunách (zdroj: Město Vsetín, ©2020)

Druh odpadu	2012	2013	2014	2015
Papír	327,27	304,51	336,42	309,81
Plasty	141,78	144,79	165,97	201,68
Sklo	188,18	176,6	183,93	180,06
Směsný komunální odpad	3744,2	3662,1	3725,6	3763,2

8.2 Odbor správy majetku, investic a strategického rozvoje

Odbor správy majetku, investic a strategického rozvoje, konkrétně jeho oddělení ekonomické a správy majetku, spravuje movitý majetek, zajišťuje nákup majetku a služeb k obstarání vnitřního chodu úřadu. Dále také uzavírá smluvní dokumenty s poskytovatelem telekomunikačních služeb, zpracovává návrh rozpočtu za celý odbor pro příslušný kalendářní rok a sleduje jeho čerpání. Zajišťuje majetkovou správu komunikací a provoz parkovišť. Provádí správu CO krytů a dětských hřišť a sportovišť. Spravuje a provádí běžnou údržbu vozového parku (Město Vsetín, ©2020a).

Jak vyplynulo z rozhovorů, v současné chvíli má město problém s nedostatkem parkovacích míst a v té souvislosti také s neochotou obyvatel platit za zpoplatněná parkovací místa. Prvky behaviorální ekonomie by v této oblasti mohly občany postrčením přimět zaplatit za parkování a neobsazovat tak parkovací místa u blízko se nacházejících domů, jejichž občané pak nemají kde parkovat a samozřejmě se jim to nelíbí.

Nedostatek parkovacích míst je zřejmě celorepublikový problém. Vzhledem k stále narůstajícímu množství aut na českých silnicích to není žádným překvapením. Aut je mnoho a parkovacích míst velmi málo. Město Vsetín se tento problém stále snaží řešit rekonstrukcí a výstavbou nových míst.

Pak ovšem narazí na problém, že řidiči odmítají využívat již existující místa, jen kvůli jejich zpoplatnění. Přitom zmiňovaná placená místa mají sloužit primárně ke krátkodobému zaparkování v centru města. A právě zpoplatnění daných míst by mělo

řešit i to, aby zmiňované zastavení v centru města bylo pro řidiče jednodušší a aby snáze našli místo k zaparkování, pokud si potřebují v centru města něco vyřídit.

Je proto na místě pokusit se využít principů behaviorální ekonomie a postrčit řidiče, aby častěji využívali již existujících, byť zpoplatněných parkovacích míst. Novým provozním řádem byla navíc upravena doba, po kterou jsou parkoviště placená a také jsou jím sjednoceny ceny za parkování.

Cenu za parkovné je možné rozdělit na dvě platby a sice po deseti korunách za třicet minut, za každou další hodinu pak dvacet korun. Maximální částka, kterou řidiči zaplatí, je sto korun za den, což odpovídá pěti hodinám stání. Ačkoliv v podzemním parkovišti pod novou nákupní galerií je stanoven jiný režim, jsou ceny velmi podobné. První hodina je zdarma a další pak za dvacet korun (Idnes.cz, ©2020).

9 KATALOG PROJEKTŮ

Na základě teoretických poznatků o behaviorální ekonomii a jejích principech získaných díky literární rešerši, a také na základě provedených rozhovorů, ze kterých jsem zjistila největší problémy města Vsetín, jsem sestavila katalog projektů. Katalog obsahuje několik opatření týkající se jednotlivých problémů, respektive opatření, která by měla tyto problémy pomoci vyřešit, nebo alespoň zmírnit.

Opatření se zakládají na primárním principu behaviorální ekonomie, a to na tzv. „nudgingu“ neboli šťouchnutí či postrčení. Jak již bylo řečeno v teoretické části této práce, postrčení je součástí architektury výběru. Představuje její článek, díky kterému je možné změnit lidské chování, aniž by lidem byly určité možnosti zakazovány.

Je ovšem nutné dát si pozor, aby lidé měli možnost výběru a mohli se tomuto postrčení vyhnout. Šťouchnutí by tedy mělo být jednoduché a nemělo by mít povahu rozkazu. Projekty se týkají problémů města, jako je velké množství odhozených nedopalků cigaret, podpora třídění odpadu a podpora parkování na placených místech.

Každý z projektů se pak opírá o určitou heuristiku behaviorální ekonomie. Heuristiky byly představeny i v teoretické části této práce.

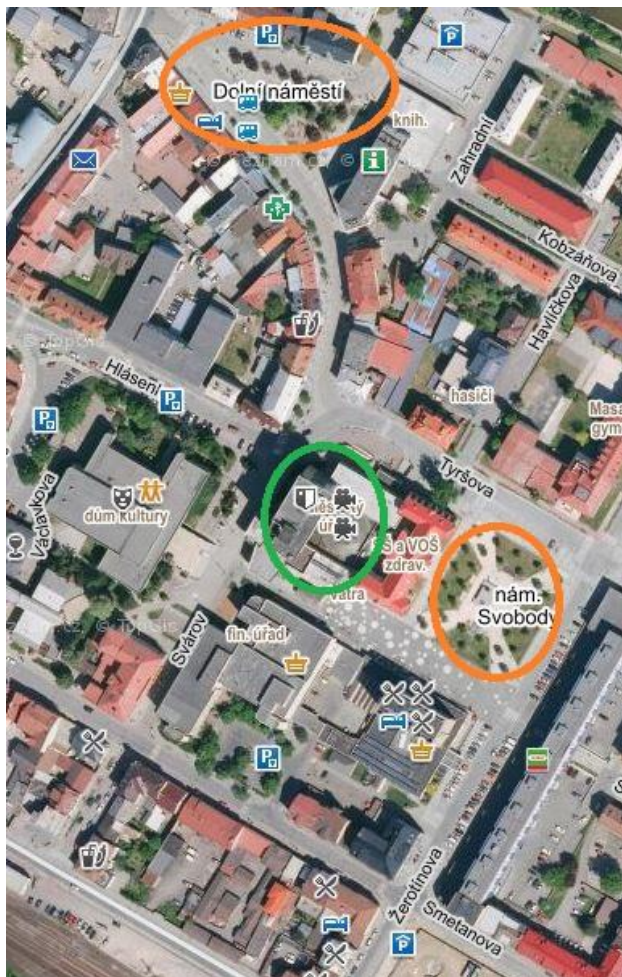
9.1 Anketní koše na nedopalky

V rámci zlepšení a hlavně v rámci ochrany životního prostředí navrhuji instalovat v centru města anketní koše na nedopalky. Jak již bylo zmíněno v teoretické části, pokud jsou nedopalky odhazovány, zhoršují klíčení a růst rostlin, a proto je důležité zamezit jejich zahazování. Nedopalky také tvoří jeden z nejčastějších druhů odpadu na světě. Koše na cigaretové nedopalky jsou navrženy jako anketní hra, která kolemjdoucí pobízí k vhození nedopalku do koše a může tak napomoci zabránění jejich odhazování. Lidé rádi vyjadřují svůj názor a pokud se zvolí vhodná anketní otázka, která se bude v pravidelném intervalu měnit, je možné, že to přitáhne pozornost kuřáků.

Umístění

Anketní koše je třeba umístit na nejfrekventovanější místa ve městě, to znamená na Dolní náměstí, což je hlavní náměstí ve městě. Dále pak na náměstí Svobody. Koš na nedopalky s anketní otázkou je také možné umístit na prostranství před budovou městského úřadu, který se nachází na frekventované křižovatce pro pěší. Je zde také tržnice, kulturní dům a průchod se napojuje dále na Smetanovu ulici, která prochází celým centrem města.

Prostor před Městským úřadem Vsetín je tedy také velmi frekventovaným místem. Lokací pro umístění anketních košů na nedopalky je mnoho. Pro začátek bych doporučila zejména obě zmíněná náměstí a v případě osvědčení tohoto opatření je možné přidat další koše na nedopalky.

Obrázek 15: Mapa města (zdroj: vlastní zpracování, mapy.cz)

Oranžově jsou označena zmiňovaná náměstí a zeleně pak městský úřad, který se nachází v blízkosti náměstí Svobody. Jak již bylo zmíněno, prostor před budovou městského úřadu je také velmi frekventovaným místem. Je zde poměrně rušný průchod, a to z ulice Tyršova na ulici Smetanova. V blízkosti se nachází také Obchodní dům Jednota či kino Vatra.

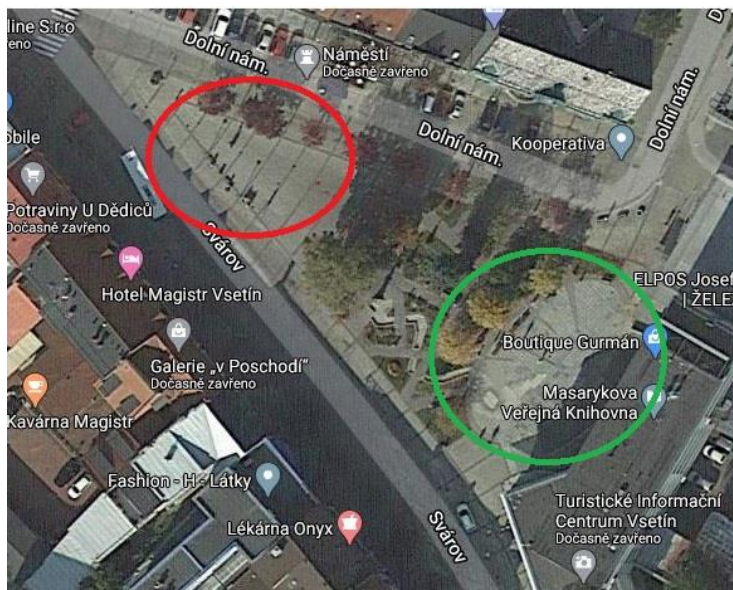
Obrázek 16: Dolní náměstí, pohled z ulice Mostecká (zdroj: mapy.cz)

Na Dolním náměstí by koš mohl být umístěn v blízkosti kamenné plastiky „planetky“, která je vidět na obrázku výše. Je to centrální bod celého náměstí a lidé chodí často okolo, ať už do okolních obchodů, restaurací, bank či na zastávku MHD. Koš je ovšem možné instalovat také na protější stranu, kde se také nachází zastávka MHD, mnoho obchodů a služeb a je to tudíž také místo, kde se běžně vyskytuje mnoho lidí. Alternativou lokace anketního koše je před knihovnou a budovou tzv. „Kremlu“, kde se nachází další obchody, v blízkosti mini parčíku. Zde by byl koš na očích, navíc je zde mnoho laviček, kde se občané schází.

Obrázek 17: Dolní náměstí (zdroj: kudyznudy.cz)

Zeleně je vyznačen prostor u parčíku před knihovnou, červeně pak prostor u zastávky MHD a plastiky „planetky“.

Obrázek 18: Mapa náměstí (zdroj: vlastní zpracování, maps.google.cz)

Vzhled

Na obrázku níže je vidět podoba anketního koše, která by se mohla objevit i ve městě Vsetín. Zde anketní otázka z populárního amerického seriálu *Přátele* - Měli Ross a Rachel pauzu? Vzhled anketního koše je jednoduchý. Skládá se z nádoby, která může být například plechová, nachází se zde prostor pro umístění anketní otázky, která je schovaná pod plexisklem. Pod anketní otázkou je nádoba rozdělena na dvě poloviny, které se také nachází pod plexisklem. Jelikož se jedná o anketu, je důležité, aby obsah obou polovin byl vidět a kolemjdoucí, zejména kuřáci, tak mohli sledovat průběžné výsledky ankety. Nad těmito polovinami je samozřejmě prostor pro vhození nedopalku. Pod anketní otázkou a mezi nádobami na nedopalky je vhodné ponechat místo pro zhašení cigarety.

Obrázek 19: Anketní koš (zdroj: instagram.com)

Barva koše by pak měla být výrazná, taková, která dokáže kolemjdoucí kuřáky zaujmout a přitáhnout jejich pozornost ještě předtím, než to udělá trefná anketní otázka. Samotný koš je pak volně stojící na kovové konstrukci.

Anketní otázky

Pro město Vsetín navrhuji sérii otázek, které by se mohly střídat, tak jako je to navrženo ve Zlíně. Výměna by mohla probíhat po 3-4 týdnech.

1. Co je správně? - možnosti NA Vsetíně, VE Vsetíně.
 - spisovné je samozřejmě „ve“, ale Vsetíňané jsou na toto hákliví a používají spíše „na“.
2. Kdo je lepší hráč vsetínského hokeje? - Luboš Rob/Vít Jonák
3. Radši byste - vybudovali nová parkovací místa/zrekonstruovali dětská hřiště
4. Radši byste - podchod spojující Rokytnici a vlakové nádraží/parkovací dům v místě nákladního nádraží

Rozpočet

Tabulka 6: Rozpočet prvního opatření (zdroj: vlastní zpracování)

Položka	Cena
Výroba	2 500 Kč/ks
Montáž	150 Kč/ks
Celkem	2 650 Kč/ks

V případě umístění dvou anketních košů by pak celkové náklady byly 5 300 Kč.

Vazba na teoretický rámec behaviorální ekonomie

Anketní koš na nedopalky je poměrně častý příklad behaviorální ekonomie a je to také skvělý příklad metody „nudge“ - ukazuje tedy, jak účinné může být takové drobné postrčení. To dokazuje i výzkum, který byl proveden na Vysoké škole v Sibiu. Po vytipování místa blízko kolejí a následné observaci po dva dny, kdy na tomto místě byl umístěn hlasovací koš, byly výsledky výborné.

Před umístěním koše bylo v normálním koši pouze 10 nedopalků a 52 jich bylo odhozených v blízkosti. Ovšem po umístění anketního koše bylo v tomto koši 44 nedopalků a pouze 7 jich bylo odhozeno v areálu (Selagea, Simeanu, Stancu, 2016).

Tento projekt se také zčásti opírá o heuristiku stádového efektu, který se zakládá na faktu, že myšlenky a přesvědčení jedinců se změní, když větší skupina lidí smýšlí jiným způsobem. Kolemjdoucí vidí podle množství již vhozených nedopalků, že spousta lidí se už rozhodla vhodit svůj nedopalek dovnitř a vyjádřit tak svůj názor na momentální otázku umístěnou na nádobě. Lidé mají často potřebu projevit svůj názor a také na ně působí sociální vliv - konkrétně tedy oni něco udělali, o něčem hlasovali a já chci taky.

Toto opatření je částečně možné opřít také o heuristiku či efekt rámování, který říká, že lidé se rozhodují na základě toho, jak je jim daná informace podána. Pokud tedy budou otázky stále laděné pozitivním směrem, může to významně přispět k přesvědčení lidí, aby svůj cigaretový nedopalek nezhodili na chodník, ale vhodili ho do nádoby k tomu určené.

9.2 Barevné koše na nedopalky

Alternativou k anketním košům na nedopalky či dalším opatřením zabraňujícím odhazování nedopalků jsou barevné koše na nedopalky. Atraktivnost nádob na nedopalky se zvýší nejen barevným zpracováním nádoby, ale je možné ji podpořit také vtipnými

cedulemi a nálepkami na chodníku, odkazujícími na tyto nádoby. Názorné příklady těchto opatření jsou vidět v teoretické části. Jedná se zejména o cedule s ilustrací holuba držícího cigaretu, doplněné o nápis „Prosím, típněte cigaretu do popelníku, holubi se snaží přestat kouřit“. Právě takovýto typ nápisu dokáže přitáhnout pozornost kolemjdoucích, pobavit je a pošťouchnout k tomu, aby skutečně nedopalek neodhodili, ale vhodili je do barevné nádoby. Upozornit na barevné nádoby mohou také nálepky na chodníku, buď v podobě nápisu nebo v podobě šipky směřující k nádobce.

Umístění

Tyto koše či popelníky by mohly být umístěné na stejných místech jako výše popsané anketní koše, tedy na nejfrekventovanějších místech města. To znamená na Dolním náměstí a na náměstí Svobody, případně také v prostoru před budovou městského úřadu, v jehož blízkosti se nachází městská tržnice a koncentruje se zde tak více občanů.

Jak již bylo řečeno u předchozího opatření, výše zmíněná náměstí jsou samozřejmě velmi frekventovanými místy, stejně tak okolí městského úřadu je poměrně rušné, což je pochopitelné vzhledem k blízkosti kulturního domu, kina, ale také obchodního domu Jednota. Je to také místo, které v podstatě propojuje Dolní náměstí s okolím městského úřadu a také hlavní ulici Smetanova, která vede přes celé centrum města.

Pokud by se město rozhodlo využít obě opatření, tedy jak anketní koše, tak barevné nádoby na nedopalky, doporučila bych na Dolní náměstí a na náměstí Svobody instalovat anketní koše a do okolí budovy Městského úřadu Vsetín umístit barevné nádoby.

Vzhled

Nádoby na nedopalky mohou mít podobu volně stojících košů s mřížkou na nedopalky nebo drobných popelníků, které je možné umístit například na lampy pouličního osvětlení.

Na obrázku níže je příklad popelníku, který by se umístil na lampu pouličního osvětlení. Samozřejmě by se nejdříve tato nádobka opatřila nátěrem výrazné barvy, která přitáhne pozornost kolemjdoucích.

Obrázek 20: Nádobka na nedopalky (zdroj: manutan.cz)

Jak již bylo řečeno, pro zvýšení atraktivity těchto popelníků je dobré také přidat ceduli s nápisem, který přitáhne pozornost kolemjdoucích, tak jako to udělala globální platforma Win Win World ve švédském městě Göteborg, jak bylo popsáno již v teorii. V případě tohoto projektu se na cedulích objevil nápis „Prosím, típněte cigaretu do popelníku, holubi se snaží přestat kouřit“.

Ovšem tyto cedule by na lampách mohly zabírat poněkud hodně místa a omezovat tak průchod kolem nich a vzhledem k absenci vhodného povrchu k upevnění těchto cedulí by bylo vhodnější použít pouze nálepky na zemi. Ty by mohly zastávat stejnou funkci, tedy nemusí být pouze v podobě šipek či stop směřujících k popelníku, ale mohou zobrazovat i nápis, který občany zaujme a přesvědčí je k využití popelníku.

Dalším možným opatřením, které zvýší zájem kolemjdoucích občanů, je tedy přidání nálepek na chodník ve tvaru šipek, které směřují k popelníkům, případně je možné nalepit „stopy“, které vedou až k popelníku.

Obrázek 21: Nálepka na chodníku (zdroj: awinwinworld.com)

Co se týká nápisu na nálepkách na chodníku, ráda bych využila stejné heslo, které bylo použito ve městě Göteborg, jelikož tento nápis je vtipný a výstižný a holubi se ve větším množství vyskytují v každém městě.

Rozpočet

Tabulka 7: Rozpočet druhého opatření (zdroj: vlastní zpracování)

Položka	Cena
Popelník	530 Kč/ks
Nálepky (stopy+cedule)	1 000 Kč/sada
Aplikace a montáž	150 Kč/ks
Celkem	1 680 Kč/ks

Vazba na teoretický rámec behaviorální ekonomie

I v tomto případě se jedná o postrčení občanů na základě principu nudge. Je to také poměrně dobrý příklad architektury výběru, jelikož občanům jsou jemně podstrkovány dané nádoby na nedopalky.

Nádoby budou nenásilně začleněny do veřejného prostoru, který obyvatelé města běžně užívají. Zároveň na ně budou nenápadně upozorněni, aby zaujaly jejich pozornost a postrčily je k použití - tedy k vhození jejich cigaretového nedopalku do příslušné nádoby namísto jeho zahození na trávnik či chodník.

9.3 Podpora třídění odpadu

Ačkoliv míra třídění se rok od roku zvyšuje, jak bylo zmíněno v rozhovorech - „*Vždycky je možné říci, že celkové množství odpadů by mělo být nižší a třídění a recyklace vyšší.*“

I když by se mohlo zdát, že třídít odpad je ta nejjednodušší věc, kterou člověk může udělat pro životní prostředí, i vzhledem k jednoduchosti takového kroku, kdy se popelnice na tříděný odpad nachází na každém rohu, stále je některým lidem zatěžko odpad doma vytrídít a vyhodit do příslušné popelnice. Bohužel stále existují tací, kteří prohlásí, že když nemají popelnice na tříděný odpad přímo před domem, nemají povinnost odpad třídít. Proto je dobré tyto osoby trochu popostrčit, aby ve své domácnosti zavedly alespoň tuto malou změnu. Je to opravdu to nejmenší, co mohou lidé v rámci ochrany životního prostředí uskutečnit.

Řešení

V rámci tohoto opatření navrhuji na popelnice se směsným odpadem nalepit na víko, případně na přední stranu popelnice, nálepku s nápisem „Máš vytríženo?“ případně „Plast a papír nežeru“.

Zejména na víku bude nálepka dobře viditelná, jelikož na přední straně se většinou nachází označení popelnice, tedy na jaký druh odpadu je určena a krátký popis, co všechno pod tento druh spadá. Mělo by se však jednat o nálepku barevně sladěnou s barvou popelnice tak, aby dobře vynikla. Měla by tedy být barevně sladěna, ale v kontrastní barvě.

Dále by se na popelnice mohlo nalepit označení - na plasty a papíry by se nalepilo označení „recyklace“ či znovu použitelné a na směsný odpad by se nalepil nápis skládka, aby si lidé trochu více uvědomili, kde odpad z daných nádob končí či co se s ním stane. Pro umocnění efektu se k nápisu může nalepit obrázek skládky.

Před popelnice by taky bylo možné umístit opět nálepky na zem. Například v podobě malého rozcestníku, který by obyvatele kupříkladu pomocí stop nasměroval, kam vyhodit papír, plast či obyčejný směsný odpad. Ovšem toto řešení by bylo možné uskutečnit pouze u některých popelnic, respektive v určitých částech města. Vzhledem k rozdílnému rozmístění popelnic by toto opatření zřejmě nefungovalo vždy.

Dále navrhuji za účelem podpory třízení odpadu a úspory nákladů na toto opatření umístit upozornění na třídění odpadu na titulní stranu Vsetínských novin, čtrnáctideníku města. Zde by se viditelně umístila informace „9 z 10 tvých sousedů třídí svůj odpad a pomáhá tak přírodě.“

Tato informace by se umístila nejlépe na horní polovinu titulní strany (viz obrázek níže), protože noviny bývají zastrčené do schránek občanů přehnuté napůl. Toto místo je vhodné také proto, že i když někteří občané tyto noviny nečtou podrobně, už při zběžném pohledu bude tato informace dobře viditelná a zaujme jejich pozornost.

Výše uvedená věta o množství lidí, kteří třídí odpad, by se mohla střídat například s informací „Je to jen jedna nevytrížená PET lahev - řeklo si 10 milionů lidí.“ Aby se občanům dané věty v novinách neokoukaly, bylo by dobré je střídat i s dalšími větami podobného rázu.

Za účelem lepší informovanosti občanů je také dobré v těchto novinách jednorázově nebo pravidelně vydávat článek či články, které by se týkaly právě třídění odpadu, případně

toho, jak toto třídění může pomoci přírodě, jak se s odpady dále nakládá apod. V rámci zachování principů behaviorální ekonomie je ale podstatná zejména informace na titulní straně.

Alternativy k pošťouchnutí zmíněném výše, tedy „9 z 10 tvých sousedů třídí svůj odpad a pomáhá tak přírodě“, se dá použít také „90 % tvých sousedů třídí svůj odpad, tříd' taky!“ nebo „Víte, že 9 z 10/90 % obyvatel tohoto domu/tohoto sídliště třídí svůj odpad?“

Obrázek 22: Vsetínské noviny (zdroj: vlastní zpracování)

Alternativou k tomuto opatření je také případná distribuce informačních letáků o třídění a recyklaci odpadu. Tento leták by byl uspořádán tak, aby byl vizuálně zajímavý, obsahoval by informace o množství odpadu, které občané města vyprodukují např. v rámci jednoho měsíce, kolik z tohoto množství je tříděný odpad, který může být znovu zpracován a bylo by zde také znázorněno, jak tímto krokem mohou občané ulevit přírodě nebo např. kolik ryb a dalších živočichů v rybnících či oceánech tímto krokem zachrání. Celý leták by byl doplněn vhodnou grafikou, která upoutá pozornost občanů a pošťouchne je k lepšímu rozhodnutí ohledně třídění odpadu.

Tato alternativa by ovšem představovala vyšší náklady než na předchozí možnosti a hlavně představuje produkci odpadu. Přikláněla bych se proto k prvním dvěma variantám tohoto opatření.

Rozpočet

Tabulka 8: Rozpočet třetího opatření (zdroj: vlastní zpracování)

Položka	Cena
Nálepka na popelnici	70 Kč/ks
Nálepky (stopy+cedule)	1 000 Kč/sada
Informace ve Vsetínských novinách	0 Kč
Celkem	1 070 Kč

Pokud by se město rozhodlo i pro tisk letáků, celkové náklady na tento krok by činily zhruba 25 000 Kč.

Vazba na teoretický rámec behaviorální ekonomie

Opatření na podporu třídění odpadu je dalším skvělým příkladem metody nudge. Jedná se o drobné postrčení, které dokáže mnoho změnit.

V případě opatření, kdy se umístí informace na přední stranu městských novin, se jedná o tzv. stádový efekt, ke kterému dochází např. pokud si účastníci pracovní schůzky nezapišou své myšlenky předem, je pravděpodobné, že všichni budou nakonec přemýšlet stejným způsobem. Toto opatření je poměrně typickým příkladem stádového efektu, kdy na lidi může zapůsobit jakákoliv věta typu „9 z 10 lidí dělá určitou věc“. Lidé pocítí touhu zařadit se také mezi tuto skupinu a nechají se tak snadno přesvědčit, aby proto danou věc dělali také. Někam patřit je přirozená touha, proto se není čemu divit.

Pokud by se zavedlo i opatření, týkající se umístění pozitivně laděných článků do městských novin, jednalo by se částečně také o heuristiku rámování.

9.4 Parkování na zpoplatněných parkovištích

Dalším problémem, který vyplynul z uskutečněných rozhovorů, je neochota lidí parkovat na zpoplatněných parkovištích. Parkují pak na parkovištích, která jsou sice zdarma, ale přísluší k okolním domům. Obyvatelé těchto domů pak nemají kde zaparkovat. Řidiči, kteří nechtějí parkovat na placeném parkovišti, dále parkují také na dalších místech bez placení a mnohdy porušují zákon o provozu na pozemních komunikacích. Městská policie je za to sice pokutuje, ale tím vzniká jen větší napětí.

V rámci zachování principů BE, zejména pak zachování principů tzv. „nudgingu“, není primárním cílem tohoto opatření vybrat od lidí více peněz skrz parkovné, ale využívat kapacitu stávajících parkovišť, vzhledem k jejich všeobecnému nedostatku a neporušovat zákon o provozu na pozemních komunikacích parkováním na nevhodných místech.

Mnoho obyvatel města si stěžuje na nedostatek parkovacích míst, ať už v centru města či přímo u jejich bydliště. Tyto stížnosti jsou samozřejmě vcelku oprávněné, jelikož při výstavbě sídlišť, která probíhala zejména v 60. a 70. letech 20. století, se nepočítalo s tím, že by každá rodina mohla mít auto, natož tak aby jedna rodina měla i více aut. Tomu pak odpovídá i velikost parkovišť na jednotlivých sídlištích.

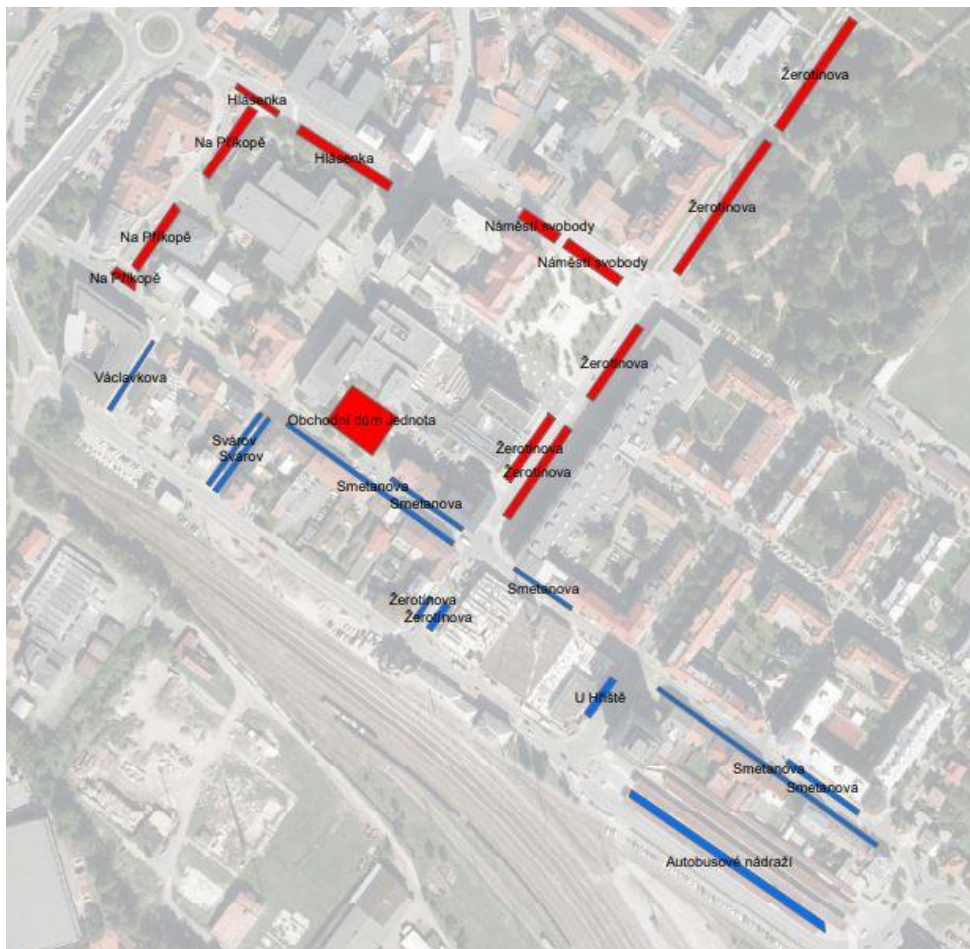
V současné době se město snaží tento nedostatek řešit pomocí revitalizace sídlišť, jejíž součástí je i oprava stávajících a vybudování nových parkovacích míst. Co se týče centra města, zde přibyla nová parkovací místa díky otevření nákupní galerie, která jsou samozřejmě zpoplatněná. Od začátku roku přibyla ve městě zpoplatněná parkoviště. Neznamená to však, že by vznikla zcela nová parkovací místa, nýbrž že město zpoplatnilo již existující parkovací stání.

Tento krok město učinilo z jednoduchého a logického důvodu - cílem bylo zvýšit šance řidičů na krátkodobé zaparkování v centru. Tímto trendem se město Vsetín inspirovalo městem Zlín, které ho také razí.

Cena na nově zpoplatněných parkovištích byla stanovena stejně jako v nákupní galerii, která se nachází v blízkosti jednoho nově zpoplatněného parkoviště, konkrétně parkoviště u hotelu Vsacan, tedy na části ulice Žerotínova. Zároveň se novým provozním řádem sjednotila částka za stání a také doba, po kterou jsou parkoviště placená. Některá parkovací místa přešla také nově do režimu časově omezeného stání.

Lokalizace parkovišť

Na obrázku níže je vidět umístění parkovišť v centru města. Modře jsou vyznačena časově omezená parkovací místa, červeně pak místa placená.

Obrázek 23: Umístění parkovišť ve městě (zdroj: mestovsetin.cz, ©2020b)

Řešení

Jako opatření tohoto problému navrhuji informační cedule, odkazující na parkovací místa, s nápisem „Nejlepší parkoviště ve městě“ nebo prosté „Zaparkuj za rohem“, případně „Zde parkují machři“. Na cedule je také možné napsat „VIP parking“. Díky takové informaci by se občané mohli cítit výjimečněji a proto by se také mohli rozhodnout zaparkovat právě na daných parkovacích místech.

Tyto informační cedule by měly podobu klasických informativních dopravních značek, tedy bílá plocha s nápisem. Mohla by se také upravit dopravní značka „změna organizace dopravy“, která by díky výraznému vykřičníku přitáhla pozornost řidičů a upozornila je tak na parkovací místa (viz příklady níže).

Obrázek 24: Upravená dopravní značka (zdroj: vlastní zpracování, google.cz)

Obrázek 25: Upravená dopravní značka 2 (zdroj: vlastní zpracování, google.cz)

Další variantou by byl nápis přímo na cestě ve formě vodorovného značení, tak jako bývá upozornění na přednost v jízdě nebo přechod pro chodce. Pro tuto variantu je ale třeba krátký a výstižný nápis, kterého si řidiči všimnou, ale nebude příliš strhávat jejich pozornost. Například „super parkování“, kde slovo „parkování“ by bylo nahrazeno symbolem pro parkoviště.

Informační cedule i vodorovné značení by prozatím odkazovalo na parkoviště na ulici Žerotínova, které je nově zpoplatněné a řidiči na tento fakt ještě nejsou zvyklí, a proto jsou méně ochotní zaplatit. Poté parkují a blokují parkoviště v tzv. Kolonce, která je v blízkosti tohoto parkoviště nebo parkují dokonce mimo vyznačená místa, nejen bez placení, ale dokonce při tom často dochází k porušování zákona o provozu na pozemních komunikacích. V případě úspěchu tohoto opatření je možné tímto způsobem odkázat i na další placená parkoviště.

Rozpočet

Tabulka 9: Rozpočet čtvrtého opatření (zdroj: vlastní zpracování)

Položka	Cena
Informační cedule	1 300 Kč/ks
Příslušenství pro instalaci	275 Kč/ks
Instalace cedule	150 Kč/ks
Vodorovné značení (barva 1-50m ²)	180 Kč/ks
Aplikace	500 Kč/ks
Celkem	3 405 Kč/ks

Vazba na teoretický rámec behaviorální ekonomie

Co se týká postrčení lidí k parkování na placených parkovištích, dá se označit jako krok architektury výběru, kdy je chování obyvatel ovlivněno podstrčenou cedulí, informující a odkazující na parkoviště, kde by měli zaparkovat namísto parkování na sice neplacených, nicméně nevyhovujících místech.

Jedná se samozřejmě zároveň o postrčení, jelikož to je součástí architektury výběru. Je to její libovolná součást.

Tento projekt spadá pod heuristiku rámování, kdy je občanům svým způsobem podstrčena informace pozitivního rázu - nejlepší parkování, VIP parkování.

ZÁVĚR

Možnosti uplatnění poznatků behaviorální ekonomie jsou téměř nekonečné, i v rámci veřejné správy či územní samosprávy. Jejich použití je navíc většinou poměrně jednoduché a také nízkonákladové. Pozitivní zprávou je, že povědomí o behaviorální ekonomii se zvyšuje a čím dál více samospráv se zajímá o její využití a uplatnění v rámci svého území. Krása behaviorální ekonomie spočívá v tom, že mnohdy stačí opravdu velmi málo k tomu, aby se velmi mnoho změnilo a především k lepšímu.

Hlavním cílem diplomové práce bylo pomocí analýzy zjistit problémové oblasti, respektive rozpoznat problémy v rámci vybraných agend Městského úřadu Vsetín. Cílem bylo zjistit, které oblasti jsou problémové a jaké jsou jejich potřeby. Právě rozhovory a jejich následné kódování sloužilo ke splnění daného cíle.

Pomocí rozhovorů jsem zjistila, že největším problémem města je intenzivní doprava, která vede k zhoršenému ovzduší a zároveň k nedostatku parkovacích míst, hlavně v centru města. Respektive jsou velmi málo využívána placená parkovací místa, jelikož lidé jsou neochotni za ně platit. Parkují pak na místech, kde kolikrát porušují zákon o pozemních komunikacích. Dalším problémem města je velké množství odhozených cigaretových nedopalků, což trápí nejedno město. Byť jsou odpadkové koše takřka na každém rohu, lidé přesto nedopalky odhazují kolem sebe. A to poměrně dost škodí životnímu prostředí. Přitom řešení tohoto problému je tak jednoduché, právě pomocí jemného postrčení.

Prostřednictvím rozhovorů ovšem byly zjištěny také pozitivní stránky města. V oblasti životního prostředí je to zejména blízkost živé přírody, do které se lze dostat z každého koutu města za velmi krátký čas. Město také již přijalo určité plány, týkající se životního prostředí, které by mělo vyřešit problémy týkající se intenzivní dopravy. Velkým plusem v rámci životního prostředí je také kvalita vody a odpadů, která se stále zvyšuje.

Pro zlepšení či řešení určitých nedostatků jsem zpracovala katalog projektů, jejichž úkolem je přispět ke zmenšení či vylepšení současných problémů. Jedná se o různá postrčení v souladu s implementací poznatků behaviorální ekonomie, jako jsou speciální koše na nedopalky, které mají jedince přimět přestat zahazovat cigaretové nedopalky a namísto toho je vyhazovat do těchto košů. Dále se jedná o podporu třídění odpadu a také o pošťouchnutí obyvatel k tomu, aby více využívali parkovací místa v centru města, i když jsou placená.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. A WIN WIN WORLD, ©2014-2018. *Nudging reduced the amount of cigarette butts in the streets* [online]. [cit.2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.awinwinworld.com/en-GB/cases/cigarette-butts-gothenburg-39942165>
2. ANGNER, Erik, 2012. *A course in behavioral economics*. New York: Palgrave Macmillan, 247 s. ISBN: 978-0-230-30454-3.
3. ARIELY, Dan, 2009. *Jak drahé je zdarma: proč chytrí lidé přijímají špatná rozhodnutí : iracionální faktory v ekonomice i v životě*. Praha: Práh, 215 s. ISBN 978-80-7252-239-2.
4. BADDELEY, Michelle, 2017. *Behavioural economics: a very short introduction*. New York, NY: Oxford University Press, 168 s. ISBN 978-0-19-875499-2.
5. BECKENBACH, Frank a Walter KAHLENBORN, 2016. *New Perspectives for Environmental Policies Through Behavioral Economics*. 1. Switzerland: Springer International Publishing, 335 s. ISBN 978-3-319-16792-3.
6. BEHAVIORAL SCIENCE & POLICY ASSOCIATION, ©2020. *What is nudging?* [online]. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://behavioralpolicy.org/what-is-nudging/>
7. BERNHEIM, Douglas B., Stefano DELLAVIGNA a David LAIBSON, 2018. *Handbook of Behavioral Economics - Foundations and Applications 1*. Amsterdam: Elsevier Books, 748 s. ISBN 978-0-444-63374-3.
8. CAMERER, Colin, George LOEWENSTEIN a Matthew RABIN, 2004. *Advances in behavioral economics*. Princeton, N.J., 740 s. ISBN 978-069-1116-822.
9. CARTWRIGHT, Edward, 2014. *Behavioral economics*. Second edition. Abingdon: Routledge, 556 s. ISBN 978-0415737616.
10. ČESKÁ POZICE, ©2020. *Ekonomie se mění. Počítá s neracionálním člověkem* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/ekonomie-se-meni-pocita-s-neracionalnim-clovekem.A160130_134251_pozice-tema_houd

11. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, ©2020. *Počet obyvatel v obcích* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112012-izjb59u5xn>
12. DE JONGE, Jan, 2012. *Rethinking rational choice theory: a companion on rational and moral action*. New York: Palgrave Macmillan, 355 s. ISBN 978-0-230-27715-1.
13. DENÍK VEŘEJNÉ SPRÁVY, ©2020. *Starosta a jiné orgány obce* [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6292738>
14. HALPERN, David et al., 2016. *EAST: Four Simple Ways to Apply Behavioural insights* [online]. London: The Behavioural Insights Team [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: https://www.bi.team/wp-content/uploads/2015/07/BIT-Publication-EAST_FA_WEB.pdf
15. HOLMAN, Robert, 2000. *Základy ekonomie: pro studenty vyšších odborných škol a neekonomických fakult VŠ*. Praha: C.H. Beck, 360 s. ISBN 978-80-7400-007-2.
16. HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ, 2010. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 233 s. ISBN 978-80-7380-263-9.
17. CHARBUSKÝ, Miloš a Univerzita Pardubice, 2007. *Veřejná správa - správa měst a obcí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 86 s. ISBN 978-80-7395-020-0.
18. IDNES.CZ, ©2020. *Vsetín podpoří krátkodobé parkování v centru, některá místa zpoplatní* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/vsetin-parkovani-centrum-zpoplatneni-casove-omezeni.A191210_519553_zlin-zpravy_ras
19. IDNES.CZ, ©2020. *Vsetín představil záměr na udržení mobility. Ale...* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://dusanpoc.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=729823>
20. KAHNEMAN, Daniel, 2012. *Thinking, fast and slow*. London: Penguin Books, 499 s. ISBN 978-0-14-103357-0.
21. KUDYZNUDY.CZ, ©2020. *Kamenná plastika planety Vsetín na dolním náměstí* [online]. [cit.2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/kamenna-plastika-planety-vsetin-na-dolnim-namesti>

22. LINEEX, ©2020. *Heuristics and cognitive biases* [online]. [cit. 2020-03-15]
Dostupné z: <https://www.lineex.es/en/cognitive-biases/>
23. LOCHMANNOVÁ, Alena, 2017. *Veřejná správa: základy veřejné správy*. Prostějov: Computer Media, 116 s. ISBN 978-80-7402-295-1.
24. LOW, Donald, 2011. *Behavioural economics and policy design: examples from Singapore*. Hackensack, NJ: World Scientific, 216 s. ISBN 978-981-4366-007.
25. MANKIW, Gregory N., 1999. *Zásady ekonomie*. Praha: Grada, 763 s. ISBN 978-80-7169-891-3.
26. MANUTAN, ©2020. *Nástěnný ocelový popelník* [online]. [cit. 2020-03-26].
Dostupné z: https://www.manutan.cz/cs/mcz/nastenny-ocelovy-popelnik-cerny-11230389mr?gclid=CjwKCAjw1v_0BRAkEiwALFkj5oQThAOi8Rwkwxs9YWnNpwfOssvYNDRU86brtMM7p2HN12mRmqgXBoCGeUQAvD_BwE
27. MEBESAFE, ©2020. *What is nudging?* [online]. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z:
<https://www.mebesafe.eu/what-is-nudging/>
28. MĚSTO VSETÍN, ©2020. *O našem městě* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z:
<https://www.mestovsetin.cz/o-vsetine/d-523456/p1=49089>
29. MĚSTO VSETÍN, ©2020a. *Odbor správy majetku, investic a strategického rozvoje* [online]. [cit.2020-03-15]. Dostupné z: <https://mestovsetin.cz/odbor-spravy-majetku-investic-a-strategickeho-rozvoje/os-7420/p1=49118>
30. MĚSTO VSETÍN, ©2020b. *Odbor správy majetku, investic a strategického rozvoje* [online]. [cit.2020-03-15]. Dostupné z: <https://mestovsetin.cz/dokumenty-odboru-spravy-majetku-investic-a-strategickeho-rozvoje/ds-18901/p1=49118>
31. MĚSTO VSETÍN, ©2020. *Odbor vnitřní správy* [online]. [cit.2020-03-20].
Dostupné z: <https://mestovsetin.cz/dokumenty-odbor-vnitri-spravy/ds-2968/p1=49126>
32. MĚSTO VSETÍN, ©2020. *Odbor životního prostředí* [online]. [cit.2020-03-20].
Dostupné z: <https://mestovsetin.cz/odbor-zivotniho-prostredi/os-1015/p1=49120>
33. MĚSTO VSETÍN, ©2020. *Organizační struktura MěÚ Vsetín k 1.2.2017* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.mestovsetin.cz/organizacni-struktura-meu-vsetin-k-1-2-2017/d-487107>

34. MĚSTO VSETÍN, ©2020. *Plán odpadového hospodářství města Vsetín* [online]. [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: https://mestovsetin.cz/assets/File.ashx?id_org=18676&id_dokumenty=526649
35. MĚSTO VSETÍN, ©2020. *Strategický plán rozvoje města Vsetína pro období 2016-2023* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.mestovsetin.cz/strategicky-plan-rozvoje-mesta-vsetina-pro-obdobi-2016-2023/ds-19159>
36. MĚSTO VSETÍN, ©2020. „*Vsetín podle nás*“ *zvítězil* [online]. [cit. 2020-06-04]. Dostupné z: <https://www.mestovsetin.cz/vsetin-podle-nas-zvitezil/d-541063>
37. MĚSTO VSETÍN, ©2020. *Znak města Vsetín* [online]. [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.vsetin.cz/znak-mesta-vsetin/ds-18935>
38. MÍSTOPISNÝ PRŮVODCE PO ČESKÉ REPUBLICĚ, ©2020. *Vsetín*. [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10077/vsetin/pocet-obyvatel/>
39. NOVINY KRAJE, ©2020. *Vsetínské vratné kelímky se dočkají nové edice* [online]. [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.novinykraje.cz/blog/2019/11/04/vsetinske-vratne-kelimky-se-dockaji-nove-edice-setkate-se-s-nimi-uz-v-prosinci/>
40. PRŮCHA, Petr, 2004. *Veřejná správa a samospráva*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 241 s. Studijní texty. ISBN 80-86775-03-8.
41. REGISTR EKONOMICKÝCH SUBJEKTŮ, ©2013. *Informace o subjektu* [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: http://apl.czso.cz/irsw/detail.jsp?prajed_id=12021
42. SELAGEA, Vasile Loan, SIMEANU, Carla-Maria a Elena Alexandra STANCU, 2016. *Nudge: Cigarette butts-Not for littering but for voting* [online]. [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/292981097_Nudge_Cigarette_butts-Not_for_littering_but_for_voting
43. THALER, Richard H. a Cass R. SUNSTEIN, 2010. *Nudge (Šťouch): jak postrčit lidi k lepšímu rozhodování o zdraví, majetku a štěstí*. Zlín: Kniha Zlín, 309 s. ISBN 978-80-87162-66-8.

44. THALER, Richard H., 2017. *Neočekávané chování: příběh behaviorální ekonomie*. Praha: Argo, 377 s. ISBN 978-80-257-2121-6.
45. THE BEHAVIOURAL INSIGHTS TEAM, ©2020a. *About us* [online]. [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.bi.team/about-us/>
46. THE BEHAVIOURAL INSIGHTS TEAM, ©2020b. *Annual update report 2017-18* [online]. [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.bi.team/publications/the-behavioural-insights-team-annual-report-2017-18/>
47. THE BEHAVIOURAL INSIGHTS TEAM, ©2020c. *Behavioral insights for Cities* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.bi.team/publications/behavioral-insights-for-making-cities-better/>
48. THE BEHAVIOURAL INSIGHTS TEAM, ©2020d. *Policy areas* [online]. [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.bi.team/what-we-do/policy-areas/>
49. TVOŘÍME ZLÍN, ©2020. *Odhozené nedopalky hyzdí město a zabijí život v zeleni* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/cs/info/tvorimezlin2019/news/5dbace2306b3a70e8fd3f75f-odhozene-nedopalky-hyzdi-mesto-a-zabiji-zivot-v-zeleni-pomuze-anketni-kos>
50. ZÁVODNÝ POSPÍŠIL, Jan a Vratislav KOZÁK, 2013. *Racionální spotřebitelské chování a vliv iracionality*. Zlín: VeRBuM, 124 s. ISBN 978-80-875-0033-0.
51. ZLIN.CZ, ©1997-2017. *Ve Zlíně začal fungovat speciální koš na nedopalky* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://zlin.cz/zpravy/537310n-ve-zline-zacal-fungovat-specialni-kos-na-nedopalky/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MHD Městská hromadná doprava

MěÚ Městský úřad

BE Behaviorální ekonomie

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Tři možná uspořádání hořáků na sporáku. (zdroj: Thaler a Sunstein, 2010, s. 100).....	41
Obrázek 2: Anketní koš na nedopalky (zdroj: google.cz)	43
Obrázek 3: Anketní koš na nedopalky ve Zlíně (zdroj: vote.d21.me).....	44
Obrázek 4: Obálka dopisu (zdroj: bi.team, ©2020c).....	45
Obrázek 5: Upravený účet za vodné a stočné (zdroj: bi.team, ©2020c)	45
Obrázek 6: Cedule s popelníkem (zdroj: awinwinworld.com)	46
Obrázek 7: Znak města Vsetín (zdroj: mestovsetin.cz)	48
Obrázek 8: Vsetín na mapě ČR (zdroj: ic-vsetin.cz)	48
Obrázek 9: Mapa Vsetína (zdroj: mestovsetin.cz).....	49
Obrázek 10: Vývoj počtu obyvatel (zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, ©2020).....	50
Obrázek 11: Podíl mužů a žen na počtu obyvatel (zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, ©2020)	50
Obrázek 12: Věková struktura populace.....	51
Obrázek 13: Organizační struktura MěÚ Vsetín k 1.2.2017 (zdroj: mestovsetin.cz, ©2020)	55
Obrázek 14: Vratné kelímky používané na městských akcích (zdroj: novinykraje.cz).....	63
Obrázek 15: Mapa města (zdroj: vlastní zpracování, mapy.cz).....	69
Obrázek 16: Dolní náměstí, pohled z ulice Mostecká (zdroj: mapy.cz).....	70
Obrázek 17: Dolní náměstí (zdroj: kudyznudy.cz).....	70
Obrázek 18: Mapa náměstí (zdroj: vlastní zpracování, maps.google.cz)	71
Obrázek 19: Anketní koš (zdroj: instagram.com).....	72
Obrázek 20: Nádobka na nedopalky (zdroj: manutan.cz).....	75
Obrázek 21: Nálepka na chodníku (zdroj: awinwinworld.com).....	75
Obrázek 22: Vsetínské noviny (zdroj: vlastní zpracování).....	78
Obrázek 23: Umístění parkovišť ve městě (zdroj: mestovsetin.cz, ©2020b).....	81
Obrázek 24: Upravená dopravní značka (zdroj: vlastní zpracování, google.cz)	82
Obrázek 25: Upravená dopravní značka 2 (zdroj: vlastní zpracování, google.cz)	82

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vlastnosti systémů (zdroj: Thaler a Sunstein, 2010, s. 31)	21
Tabulka 2: Druhy otázek (Kahneman, 2012, s. 99)	23
Tabulka 3: SWOT analýza města Vsetín (zdroj: vlastní zpracování, Město Vsetín.....)	51
Tabulka 4: Vnitřní organizace MěÚ Vsetín (zdroj: vlastní zpracování, mestovsetin.cz)....	56
Tabulka 5: Produkce odpadů v letech 2012-2015 v tunách (zdroj: Město Vsetín, ©2020)	66
Tabulka 6: Rozpočet prvního opatření (zdroj: vlastní zpracování)	73
Tabulka 7: Rozpočet druhého opatření (zdroj: vlastní zpracování).....	76
Tabulka 8: Rozpočet třetího opatření (zdroj: vlastní zpracování)	79
Tabulka 9: Rozpočet čtvrtého opatření (zdroj: vlastní zpracování).....	83